

T.C.

EGE ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

**SURİYELİ MÜLTECİ KADINLARIN SOSYAL
AKTİVİTELERE KATILIMI: İZMİR ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

FİGEN TARAĞÇIOĞLU

Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı

İZMİR

2019

T.C.
E G E Ü N İ V E R S İ T E S İ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

**SURİYELİ MÜLTECİ KADINLARIN SOSYAL
AKTİVİTELERE KATILIMI: İZMİR ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

FİGEN TARAKÇIOĞLU

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Meltem ÇİÇEKLIÖĞLU

Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı
Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum “Suriyeli Mülteci Kadınların Sosyal Aktivitelere Katılımı: İzmir Örneği” adlı yüksek lisans tezinin, tarafımdan bilimsel ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Figen TARAKÇIOĞLU

T.C.EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

ÖĞRENCİNİN

Adı Soyadı : Figen Tarakçıoğlu
Numarası : 92170000389
Anabilim Dalı : Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı
Tez Başlığı (Türkçe) : Suriyeli Mülteci Kadınların Sosyal Aktivitelere Katılımı: İzmir Örneği
Tez Başlığı (İngilizce) : The Participation of Syrian Refugee Women in Social Activities: The Case of İzmir
Tez Savunma Tarihi : 20.12.2019
Tez Başlığı Değişikliği Varsa Yeni Başlık: -

JÜRİ ÜYELERİ

Jüri Başkanı

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. Meltem ÇİÇEKLİOĞLU
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Doç. Dr. Burcu Şentürk
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Doç. Dr. Nilfen Gökçen
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza :

TEZ HAKKINDA JÜRİNİN GENEL GÖRÜŞÜ

(Jüri Başkanı Tarafından Doldurulacaktır)

Tez savunması sonucunda öğrenci tarafından hazırlanan çalışma;

Oybirliğiyle

Oy çokluğuyla

Başarılıdır

Düzeltilmelidir

Başarısızdır

- Bu tutanak üç (3) işgünü içerisinde jüri üyelerinin raporlarıyla beraber Anabilim Dalı Başkanlığı üst yazısıyla Enstitü Müdürlüğüne gönderilmelidir.
- Tezli yüksek lisans programlarında düzeltme alan öğrencinin 3 (üç) ay içerisinde yeniden savunmaya girme zorunludur.

Scanned with CamScanner

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMASI

ÖNSÖZ

Tarihin her aşamasında var olan göç ve kadın ikilisi, ancak çok yakın tarihlerde görünür ve kayda değer bir hal almıştır. Feminist söylem ve kadınlara dair yapılan çalışmaların artmasıyla, kadınların deneyimleri aracılığıyla akademik bağlamda daha gerçekçi veriler elde edilmektedir.

Çalıştığım okulun Suriyeli çocukların eğitim gördüğü Geçici Eğitim Merkezi ile bir projeye başlamasıyla birlikte, Suriyeliler ile aslında her gün bir şekilde karşılaştığımız fakat perdenin arkasında neler olup bittiğini görmediğimiz gerçeğiyle yüzleştim. Yaptığımız proje dahilinde Suriyeli öğrenciler ve ailelerini yakından gözlemleme fırsatı buldum. Süreç, beni tezimi bu konuda yazmaya itti. Önce okulumun yaptığı proje ve sonrasında tezim için yaptığım görüşmeler boyunca, karşımızdaki kişilerin bize ne kadar umut bağladığını fark ettim. Sanki ben onların hayatlarını değiştirecek ve güzelleştirecek yetkili bir konumdaymışım gibi bir algıya ve tutuma sahip olmaları çalışmama hem ayrı bir sorumluluk kattı hem de yapmak istediğim şeyin ne denli önemli olduğunu her an hissettirdi.

Bu çalışmanın başta göçmen kadınlar olmakla birlikte, tüm kadınların sosyal hayatta karşılaştıkları zorlukları göstererek, yaşam koşullarının iyileştirilmesi adına bir rehber olmasını umut ediyorum.

Tezimin tüm aşamalarında yanımda olan ve özellikle akademik dil ve kurallarda bana yardımcı olan eşim Sait Tarakçıoğlu'na; benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, çalışmam konusunda beni devamlı teşvik eden danışmanım Prof. Dr. Meltem Çiçeklioğlu'na; tez değerlendirme aşamasında sunduğu önerilerle bana katkı sağlayan Doç. Dr. Burcu Şentürk'e; yüksek lisansa başladığımda en zor anımda bana program konusunda ve manevi olarak destek olan Doç. Dr. Nilsen Gökçen'e; beni her zaman destekleyen ve motive eden Burcu Yörük ve Münire Gültekin'e; canım aileme ve elbette bu çalışmayı mümkün kılan Suriyeli kadınlara teşekkür ediyorum.

Bu çalışmamı yüksek lisans yolculuğuna beraber başladığım, sürecin her aşamasına önce karnımda, sonra kucağımda tanık olan, en büyük motivasyon kaynağım ve gücüm olan sevgili kızım Nil'e armağan ediyorum.

ÖZET

2010 yılında Suriye İç Savaşı'nın başlamasıyla beraber Türkiye'ye milyonları bulan bir Suriyeli göçü meydana gelmiştir ve bu rakamın büyük bir kısmını kadın göçmenler oluşturmaktadır. Savaş gibi insan hafızasını ve hatıralarını derinden etkileyecek; yaşamları üzerinde çok derin izler oluşmasına neden olacak zorunlu bir göç bağlamında değişkenler ve sonuçlar farklı olsa da, bu süreçte çeşitli sebeplerle kadınların erkeklerden daha çok etkilendikleri bilinmektedir. Bu çalışmanın amacı, İzmir'de yaşayan Suriyeli kadınların zorunlu göç sonrasında sosyal aktivitelere katılım düzeylerini ve Suriye ile Türkiye arasında farklılıkların olup olmadığını topluma uyum, dil becerileri ve toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirmektir.

Sosyal yaşam ve sosyal bilimler ataerkil bir sistemde devam ettiği için erkekler ve onların deneyimleri esas alınmakta ve kadınların deneyimleri ve hatta bazen varlıkları dahi görünmez olabilmektedir. Kadınlara dair yapılan çalışmalar da genel itibariyle sağlık ve sosyoekonomik boyutla sınırlı kalmaktadır. Bu çalışma spesifik olması nedeniyle önemli ve gereklidir.

Bu araştırma, görüşme yöntemi içeren fenomenolojik desenli niteliksel bir çalışmadır. Bu çalışmanın örneklemini Suriye'deki savaş sonrası İzmir'e göç etmiş, farklı semtlerde yaşayan 15-45 yaşları arasındaki kadınlar oluşturmaktadır. Örneklem seçilirken farklılıkları, çeşitlilikleri çalışmaya dahil etmek için amaçlı örnekleme türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmış, 26 kadın ile görüşme yapılmıştır. Gerekli durumlarda tercüman kullanılmıştır. Yapılan bireysel görüşmeler yarı yapılandırılmış ve açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Görüşme yapılırken Suriyeli nüfusun yoğun olduğu Basmane, Eşrefpaşa ve Kadifekale gibi semtlerde oturanlar öncelikli olmuştur.

Bulgulardan elde edilen veriler Suriyeli kadınların katıldıkları aktiviteler, engelleyici unsurlar, destekleyici unsurlar, katılmak istedikleri aktiviteler olmak üzere dört tema altında değerlendirilmiştir. Engelleyici ve destekleyici unsurlar kendi içinde alt kategorilere ayrılmıştır.

Sosyal aktivitelere katılımında göçle beraber değişen kadın rollerinin yanı sıra, sosyo-ekonomik durum, eğitim seviyesi, zaman, çocuk sahibi olmak gibi faktörlerin öncü rolü olduğu tespit edilmiştir. Suriye ve Türkiye arasında sosyal aktivitelere katılım oranları değişkenlik göstermiştir. Türkçe dil becerileri ve İzmir'deki ikamet süreleri çevreye adaptasyonu etkilediğinden sosyal aktivitelere katılımında da oldukça belirleyici olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli kadınlar, mülteci, İzmir, sosyal aktivite

ABSTRACT

With the start of Syrian Civil War in 2010, millions of Syrian people have immigrated to Turkey and most of them consist of female immigrants. Even though the variables and outcomes are different in the context of a forced migration that creates very deep traces on people's lives and deeply affect human memory and memories due to war, it is known that women are more affected than men for various reasons in this process. The purpose of this study is to evaluate the level of participation after forced migration in social activities of Syrian immigrant women who lives in İzmir and to understand whether there are any differences between Syria and Turkey in the context of adaptation to society, language skills and gender.

Since social life and social sciences proceed on a patriarchal system, the scientific studies are generally based on men and their experiences while women's experiences and sometimes even their existence may be invisible. In general, studies which are related to women are limited to health and socioeconomic dimensions. This study is important and necessary because it is specific.

This study is a qualitative study with phenomenological design including interview method. The sample of this study consists of women between the ages of 15-45 who have immigrated to Izmir after the war in Syria and currently live in different districts of İzmir. In this study, maximum variation sampling is used in order to include the differences and diversity and 26 women were interviewed. An interpreter was used when necessary. Individual interviews consist of semi-structured and open-ended questions. The women who live in the neighborhoods such as Basmane, Eşrefpaşa and Kadifekale, where the Syrian population is dense have priority.

Four themes has emerged as a result of the data which were obtained from the findings: activities that Syrian women participated, preventive elements, supportive elements and activities they want to participate. Preventive and supportive elements are also subdivided.

It has been established that factors such as socio-economic status, education level, time and having children play a leading role for participation in social activities in addition to the changing roles of women with immigration. Participation rates in social activity have varied between Syria and Turkey. Turkish language skills and residence time in Izmir have been influential on the adaptation to the environment, thus these are very determinant factors in participation in social activities.

Key Words: Syrian women, refugee, İzmir, social activity, women's leisure

**SURİYELİ MÜLTECİ KADINLARIN SOSYAL AKTİVİTELERE KATILIMI:
İZMİR ÖRNEĞİ**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar VE ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kavramsal Olarak Göç.....	7
1.1.1. Kadın ve Göç İlişkisine Feminist Yaklaşım.....	8
1.2 Savaş, Göç ve Kadın.....	9
1.2.1. Savaş Nedeniyle Göç ve Toplumsal Cinsiyet.....	11
1.2.2. Suriye İç Savaşı ve Türkiye’de Mülteci Kadınlar.....	13
1.3. Sosyo-kültürel Bir Değişken Olarak Sosyal Aktivite ve Göçmen Kadınlar.....	17

İKİNCİ BÖLÜM

NİTEL BİR ARAŞTIRMA:

**İZMİR'DE YAŞAYAN SURİYELİ MÜLTECİ KADINLARIN SOSYAL
AKTİVİTELERE KATILIMI: İZMİR ÖRNEĞİ**

2.1. Araştırmanın amacı.....	19
2.2. Araştırma Grubu.....	20
2.3. Araştırmanın Yöntemi.....	21
2.3.1. Veri Toplama Araçları.....	22
2.3.2. Veri Toplama.....	25
2.3.3. Veri Analizi	26
2.4. Etik Onay ve İzinler	26
2.5. Araştırmanın Sayıtları ve Sınırlılıkları	26
2.6. Bulgular.....	27

2.6.1. Demografik Özellikleri.....	27
2.6.2. Derinlemesine Görüşme Bulguları.....	28
2.6.2.1. Yapılan Aktiviteler.....	28
2.6.2.2. Engelleyici Unsurlar.....	30
2.6.2.3. Destekleyici Unsurlar.....	35
2.6.2.4. Katılmak İstenilen Programlar	37
TARTIŞMA VE SONUÇ	38
KAYNAKÇA.....	46
EKLER.....	x
ÖZGEÇMİŞ.....	xii

TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 1 : Araştırmaya Katılan Kadınların Demografik Özellikleri.....20

Tablo 2: Görüşme Soruları.....22

Tablo 3: Suriyeli Kadınların Sosyo-demografik Özellikleri.....28

Şekil 1. Dünyadaki Göçmen Sayısı1

Şekil 2. Dünyadaki Kadın-Erkek Göçmenlerin Yüzdesi.....2

Şekil 3. Dünya Çapında Zorla Göç Eden İnsan Sayısı ve En Çok Mülteci Kabul Eden Ülkeler.....3

Şekil 4. Uluslararası Kadın ve Kız Göçmenlerin Yüzdesi.....4

Şekil 5. Ülkelerin Ekonomik Refahının Kadın Göçüne Etkisi.....4

Şekil 6. 2019 Yılı Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sayısı.....14

Şekil 7. Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeli Sayısı.....15

Şekil 8. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Cinsiyet Dağılımı.....16

KISALTMALAR

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

akt.: Aktaran

bkz.: Bakınız

BM: Birleşmiş Milletler

GEM: Geçici Eğitim Merkezi

GİGM: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

IOM: Uluslararası Göç Örgütü

SNHR: Suriye İnsan Hakları Ağı

UNFPA: Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu

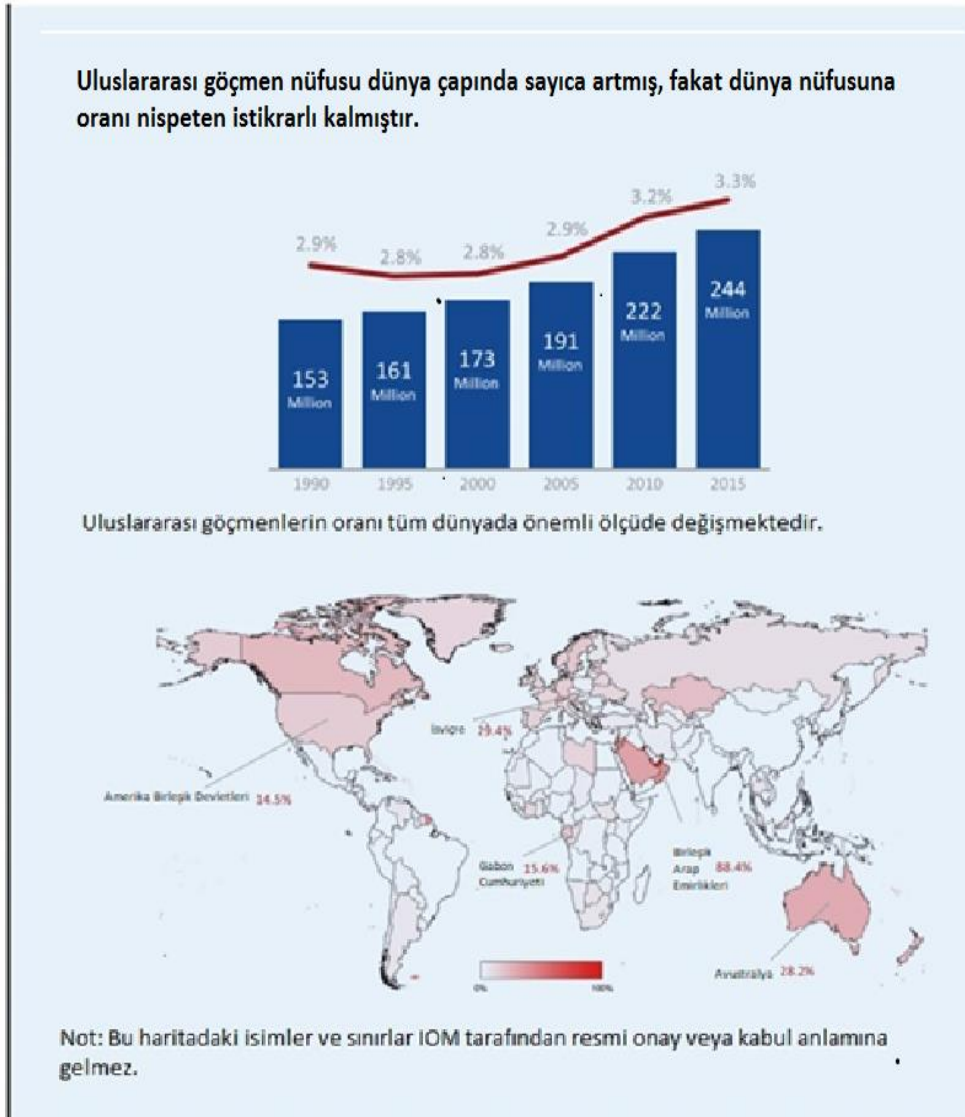
UNHCR: Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

SMDD: İzmir Suriyeli Mültecilerle Dayanışma Derneği

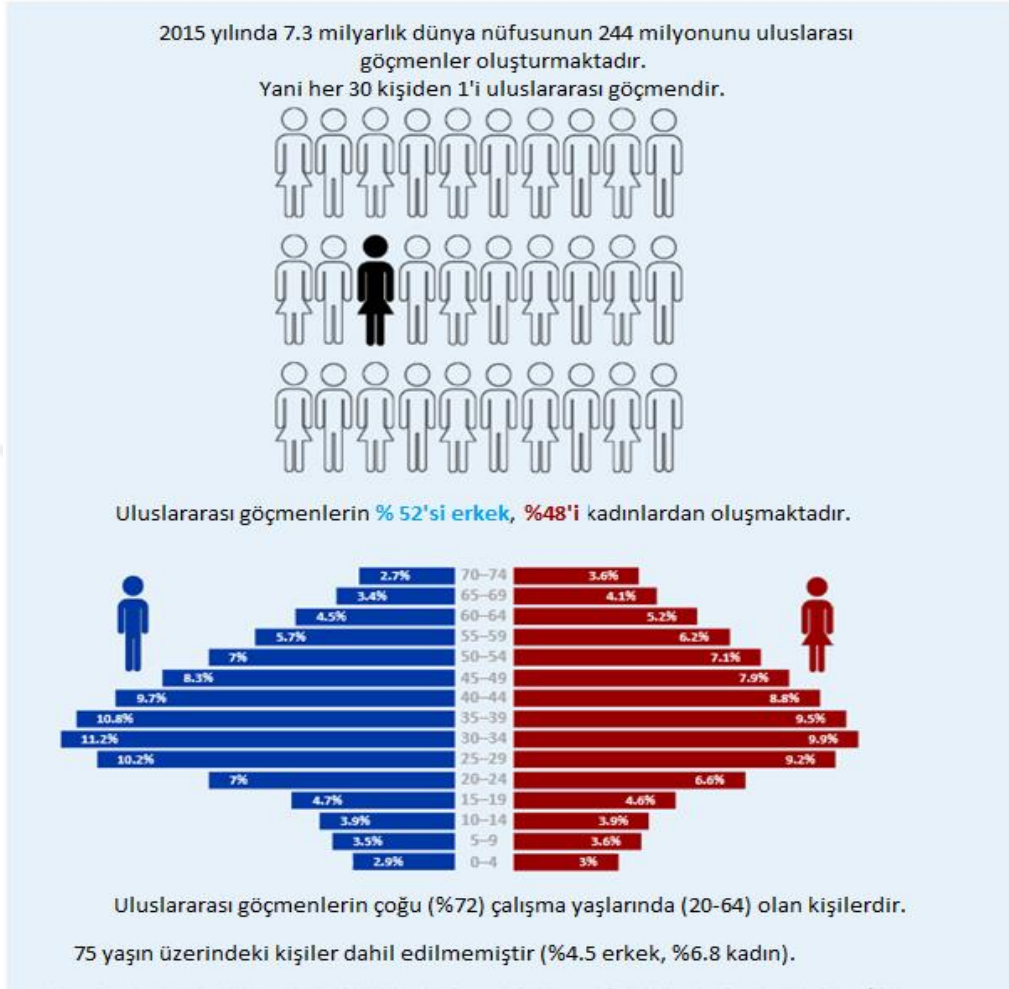
GİRİŞ

İster zorunlu ister gönüllü olsun, göç olgusu eylemi gerçekleştiren kişiler üzerinde oldukça derin izler bırakır. Göçün pek çok sebebi olabilir; ancak savaş gibi insan hafızasını ve hatıralarını derinden etkileyen; yaşamları üzerinde ağır hasarlar oluşmasına neden olan zorunlu bir göç yaşanmışsa, ortaya çıkan sonuçlar; bireysel, sosyolojik, ekonomik, sağlık, eğitim gibi alanlarda daha çok irdelenmeyi gerektirmektedir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM)'nün 2018'de yayımladığı Dünya Göç Raporu'na göre, 2015 yılında tüm dünyada 244 milyon uluslararası göçmen olduğu belirtilmiştir. Bu, her 30 kişiden 1'inin göç ettiği anlamına gelmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Dünyadaki Göçmen Sayısı (Uluslararası Göç Örgütü [IOM], 2018, s.16).

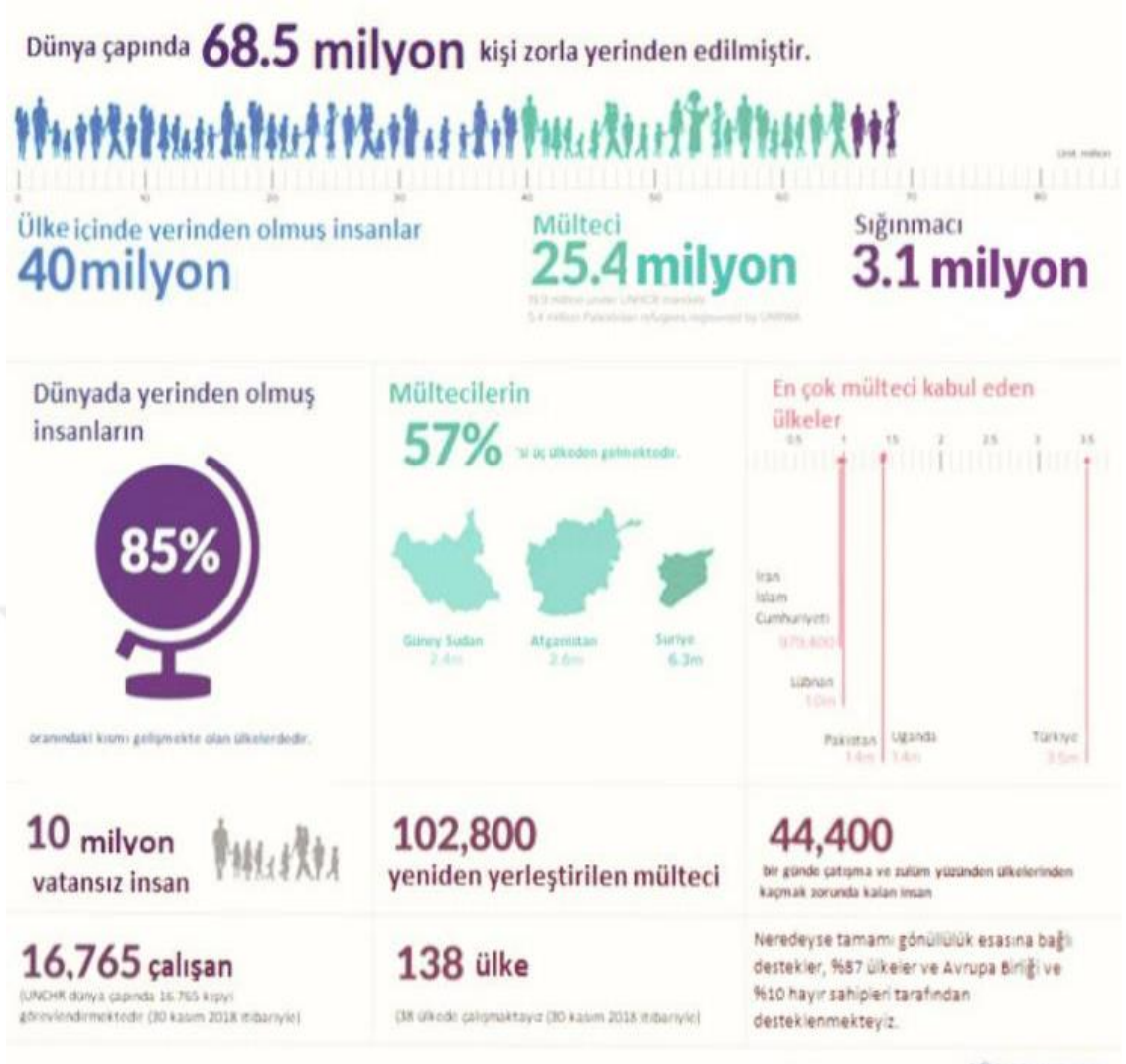
Yine aynı rapora göre uluslararası göçmenlerin % 52'si erkek, % 48'i kadınlardan oluşmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2. Dünyadaki Kadın-Erkek Göçmenlerin Yüzdesi (IOM, 2018, s.17).

Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNHCR) Haziran 2019 verilerine göre ise (Şekil 3), dünya çapında 68,5 milyon insan zorla yerinden edilmiştir. Mültecilerin % 57'sini Suriye (6,3 milyon), Afganistan (2,6 milyon) ve Güney Sudan'dan (2,4 milyon) göç edenler oluşturmaktadır. En çok mülteci kabul eden ülkeler ise sırasıyla Türkiye (3,5 milyon), Uganda (1,4 milyon) ve Pakistan'dır (1,4 milyon) (UNHCR, 2019).

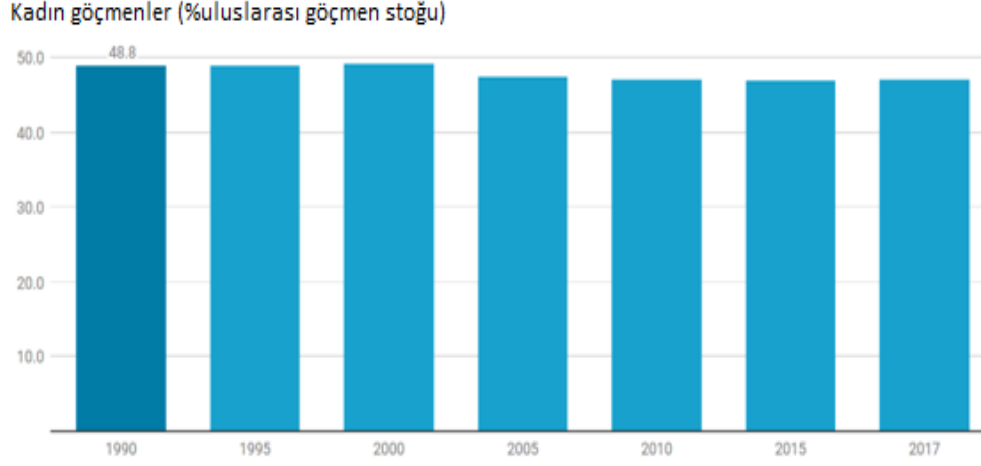
Göç; ister zorunlu ister gönüllü olsun veya ister iyi ister kötü sonuçlar doğursun, kadınların erkeklerden daha çok etkilendiği bir süreçtir. Başta değindiğimiz gibi, göç kavramının kendisi başlı başına birtakım zorlukları barındırırken, bu durum kadınlar için daha fazla zorluğu ve mücadeleyi beraberinde getirir. Göçlerdeki oranlara bakıldığında, uluslararası göçmenlerin neredeyse yarısını kadınlar ve kız çocukları oluşturmaktadır (Şekil 4).

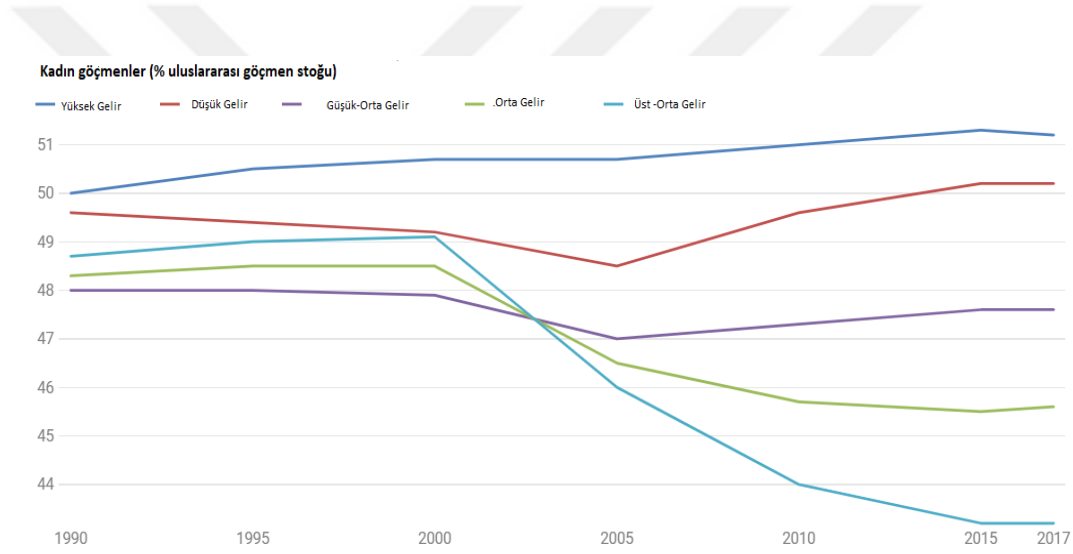
Şekil 3. Dünya Çapında Zorla Göç Eden İnsan Sayısı ve En Çok Mülteci Kabul Eden Ülkeler (UNHCR, 2019).

Ancak bölgeden bölgeye kadınların ya da erkek göçmenlerin oranı önemli ölçüde değişmektedir. Özellikle kadınların göçünde en önemli etmenlerden biri de ekonomik refaktır. Ekonomik düzeyi yüksek ülkelere kadın göçü yıllar içinde azalırken, bu durum düşük gelirli ülkelere yıllar içerisinde artış göstermiştir (Şekil 5).

Kadınların sıkıntıları göç yolunda başlamaktadır. Toplumsal cinsiyet temelli şiddet, yola çıkılan andan varılan ülkeye kadar devam eder. Taciz, tecavüz, insan kaçakçılığı, zoraki seks işçiliği, zorla evlilik/doğum ve kürtaj söz konusu şiddetin başında gelmektedir. Bunların yanında, sağlık hizmetlerine ve eğitim hakkı gibi temel insanlık haklarına erişim de oldukça kısıtlıdır; hatta bazen mümkün bile değildir. Kampların, daha korunaklı olduğu ve kamp alanlarında sağlık, eğitim gibi temel haklara daha kolay erişildiği gibi kamusal bir algı

Şekil 4. Uluslararası Kadın ve Kız Göçmenlerin Yüzdesi (Rubiano-Matulevich, & Beegle, 2018).

Şekil 5. Ülkelerin Ekonomik Refahının Kadın Göçüne Etkisi (Rubiano-Matulevich, & Beegle, 2018).

olmasına rağmen, kamplardaki kadınlar da toplumsal cinsiyete dayalı şiddete oldukça yoğun bir şekilde maruz kalmakta ve temel haklara erişimde büyük zorluklar yaşamaktadırlar. Göç edilen ülkelerde yaşanan ırkçı, yabancı karşıtı tutumların yanı sıra sosyal dışlanmışlık ve sokaklarda maruz kalınan şiddet de cinsiyetlerinden dolayı kadın ve kız çocuklarını daha çok etkilemekte ve cinsel istismarı da beraberinde getirmektedir. Yasal haklarını bilmemek ve bu konuda birçok ülkenin kanunlarında boşluk olması kadınların yaşadığı sıkıntıları pekiştirmektedir. Ayrıca, kadınlar aile içi istismara daha açık ve daha dayanıksız haldedirler. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) 2014 yılındaki raporunda, kadınların yukarıda değindiğimiz sorunlarına ve ihtiyaçlarına ayrıntılı bir şekilde dikkat çekmektedir (UNFPA,

2014).

Dünyada yaşanan savaşlar da göç sebeplerinden biridir ve kadınlar nezdindeki etkileri çok boyutludur. Tüm dünyada son zamanların en önemli ve etkisinin oldukça büyük olduğu kabul edilen Suriye İç Savaşı da göç dinamikleri bağlamında bazı istatistiki verileri değiştirmiştir. Suriye'de hükümet taraftarları ve karşıtları arasında meydana gelen iç çatışmaların artması sonucunda, bu şiddet ortamından kaçanlar 2011'den itibaren başta Türkiye olmak üzere farklı ülkelere göç etmiştir. Savaş sebebiyle ve güvenlik kaygısıyla başlayan bu zorunlu göç dalgası yıllar içinde artarak devam etmiştir. UNHCR verilerine göre 13 milyon Suriyeli, dünyada göçe zorlanan en önemli nüfus olarak karşımıza çıkmaktadır (UNHCR, 2019).

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (GİGM) verilerine göre ise, Ekim 2019 itibariyle Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı 3.671.553'tür. Bunların 1.681.666'i kadın göçmenlerdir. Geçici koruma altına alınan kayıtlı Suriyelilerin Türk nüfusuna oranı ülke genelinde %4,40'tır. Güncel verilere göre İzmir'de ise toplam 146.891 Suriyeli göçmen bulunmaktadır (GİGM, 2019).

Bu büyüklükteki göçler sonucunda, birbirinden sosyal, kültürel, geleneksel açılardan farklı insanlar aynı ortamda yaşamak durumunda kalmaktadır (Aksoy, 2012, s.297-298). Bu durum, göçmenlerin buldukları yere uyum süresini uzatmakta, uyum çabalarını sekteye uğratmaktadır. Göçle değişen toplumsal ve kişisel roller ile kişilerin adapte olabilmeleri arasında oldukça önemli bir bağ kurulmaktadır. Göçmenlerin gittikleri yerlerde, kendilerine ait sosyal, kültürel, dini izler bulmaları uyum sağlamalarını kolaylaştırmaktadır. Yaş, cinsiyet, dil becerisi gibi demografik etmenler de adaptasyon sürecini etkilemektedir.

“Ailenin parçalanması, sosyal bağlantıların azalması ve psikososyal strese yol açan” (Tuzcu ve Bademli, 2014, s.57) göçmenlik durumuyla baş edebilmenin yolu yine sosyal yaşamdan geçmektedir. Ancak, toplumsal cinsiyet rolleri sosyal hayatta da oldukça baskın bir şekilde kendini göstermektedir. Kadınlar sosyal hayatta öncelikle eş ve anne olarak konumlanmaktadır. Yine de, eğitim düzeyi yüksek olan ve kendi ekonomik bağımsızlığı olan kadınlar özel alan olan ev dışına daha çok çıkabilmekte; yani çocuklar ve ev işleri dışında kendilerine dışarıda sosyal bir alan yaratabilmektedirler. Türkiye'nin Isparta ilinde göçmen kadınlarla yapılan çalışmada, kadınların çoğunluğunun maddi imkansızlıklardan, yaşadıkları korku ve kaygıdan, göç ettikleri bölgeyi iyi bilmemelerinden dolayı evlerinden çıkmamayı tercih ettikleri belirlenmiştir (Kömürcü, Özsoy ve Çobanoğlu, 2011). Kadınların, göç ettikleri yerlerde kamusal alanda varlık gösterebilmeleri epey zaman, maddi imkan ve psikolojik destek gerektirmektedir. Bu çalışmanın, göçmen kadınları ve onların sosyal

yaşantılarını daha görünür kılmak bakımından da aydınlatıcı olması amaçlanmıştır.

Harding'in (1996) de dile getirdiği gibi eleştirmenler, geleneksel sosyal bilim çalışmalarında erkek deneyimlerini temel alırlar ve bu erkeklerin çoğu da beyaz, batılı, burjuva erkeklerdir. Sosyal bilimler bu erkeklerin sorunlarına ve deneyimlerine odaklanır. Diğer taraftan, kadınların yaşanmışlıklarına dair alanda büyük bir açık vardır (s.39). Kadınların tüm dünyada var olma mücadelesi verdikleri düşünüldüğünde, göçmen kadınların mücadelesinin oldukça zorlu olduğunu vurgulamak gerekir. Bu mücadele dahilinde, en görünür olan çalışmalar ve çabalar kadınların temel haklarına erişebilmeleri içindir. Sosyal hayat ve sosyal aktivite bağlamında yapılan çalışmaların pek çoğu erkeklere ve erkek deneyimlerine dayanmaktadır. Hali hazırda görünürlüğü az olan kadın isminin önüne bir de göçmen sıfatı eklenince, yapılan çalışmaların bu kadınların deneyimlerini yansıtmakta ne kadar yetersiz kaldığı aşikardır. Ancak yaşam bir bütündür; temel haklar ne kadar önemliyse, kişinin var olmasını sağlayan sosyal yaşam ve alt bileşenleri gibi her türlü detayın da oldukça önemli olduğu unutulmamalıdır.

Bu çalışmanın amacı, Suriye'den göç etmiş, İzmir'in çeşitli semtlerinde yaşamakta olan savaş mağduru kadınların günlük hayattaki sosyal aktivitelere katılım düzeylerini araştırmaktır. Bu çalışma, göç ve kadın ikilisinin daha spesifik ve güncel bir bağlamda ele alınması bakımından önemlidir. Çünkü göç genel ve ortak bazı özelliklere sahip olsa da, grubun homojenliği konu hakkında daha net bilgiler elde etmemizi sağlayacaktır. Ayrıca, Türkiye'deki göçmen kadınların sosyal aktivitelere katılımlarına dair daha önce bir araştırma yapılmamış olması çalışmaya değer katmaktadır. Dolayısıyla bu araştırma, özel bir grubun çok özel bir konudaki deneyimlerini konu edindiğinden özgün ve önemli bir çalışmadır.

Bu çalışmada, Suriyeli kadınların, zorunlu göç sonrasında sosyal, kültürel, ekonomik, psikolojik vb. alanlarda yaşadıkları değişimlerin sosyal aktiviteler bağlamında hayatlarını nasıl şekillendirdiği; bu aktivitelerin ne sıklıkta olduğu; sanatsal, sportif ya da bilişsel aktivitelerden hangisine daha çok yöneldikleri; katılımlarını etkileyen faktörler, destekleyici ve engelleyici unsurlar; Suriye ile Türkiye arasında katılımda farklılıkların olup olmadığı; topluma uyum ve dil becerileri toplumsal cinsiyet bağlamında araştırılmıştır.

Bu temelde, çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kuramsal çerçeve oluşturulmuş; kavramsal olarak göçten bahsedildikten sonra feminist kuramın göçmen kadınlarla olan ilişkisi ele alınmıştır. Ardından savaşın kadınlar üzerindeki etkisi ile göç ve toplumsal cinsiyet bağıntısı kurulmuş; Suriye İç Savaşı'nın ardından Türkiye'ye göç etmiş mülteci kadınların göç edilen yerdeki yaşam pratiklerine ve sosyokültürel bir değişken olarak sosyal aktiviteye değinilmiş ve sosyal aktivitenin de göçmen kadınlarla ilişkisi açıklanmıştır.

İkinci bölümde, araştırmanın metodolojisi kapsamında veri toplama araçları ve veri toplama süreci açıklanmış; araştırmanın sayıltıları ve sınırlılıkları belirtilmiştir. Ardından bulgulara yer verilmiş; çalışmaya katılan bireylerin demografik özellikleri açıklanmış; sonrasında sosyal aktivitelere katılım 1) Yapılan Aktiviteler, 2) Engelleyici Unsurlar, 3) Destekleyici Unsurlar 4) Katılmak İstenilen Programlar olmak üzere 4 tema ile açıklanmıştır. Çalışma tartışma ve sonuç bölümü ile sonlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kavramsal Olarak Göç

İnsanlık tarihiyle beraber ortaya çıkan ve bir o kadar eski, süregelen bir kavram olan göç olgusu, barındırdığı dinamikler nedeniyle pek çok farklı şekilde tanımlanmıştır. Göç nedenleri ve coğrafyası farklılaştıkça, kavram disiplinler arası bir özelliğe bürünmüş; bu nedenle göç kavramına getirilen tanımlamalar da oldukça çeşitlenmiştir.

Yalçın (2004) göçü, “ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafik, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketi” olarak tanımlamaktadır (s.13). Nedenlerinin farklılığı ve çokluğu göçün karmaşık ve dinamik bir süreç olduğunu göstermektedir. Bir başka tanıma göre ise göç, “kişilerin yaşamakta olduğu topraklardan, alıştıkları sosyal yapılarından, hâlihazırda sahip oldukları ekonomik imkânlardan kısacası toplumsal yaşamın birçok unsurundan uzaklaşarak veya uzaklaştırılarak yeni yaşam alanlarına kapı açması olarak ifade edilebilmektedir” (Toros, 2008, s.9). Faist (2003) ise göçü, “yaşanılan yerin daimi veya yarı-daimi olarak, genellikle bir çeşit idari sınırın dışına doğru değiştirilmesi” olarak ifade etmektedir (s.41).

Toros ve Faist'in yaptığı farklı tanımlamalardan çıkan ortak paydada hayatın bir kısmını ya da geri kalanını idame ettirmek için farklı bir yere gitmeyi göç olarak tanımlayabiliriz. Gidilen yerde değişen hayat şartları göçün farklı boyutlarını gözler önüne sererken; gidiş şekli, gidilen yerin yurt içinde veya dışında olması, gönüllü ya da zorunlu olması, süreli yahut süresiz olması gibi etmenler göç kavramının çeşitliliğine sebep olmuş, farklı kavramsal tanımları beraberinde getirmiştir.

Bu olgu hem ülke sınırları içinde (iç göç) hem de ülke sınırları dışında (dış göç) olabilir. Her iki durumda da kişilerin sosyokültürel, sosyoekonomik, eğitim, sağlık, psikolojik ve benzeri durumları daha iyi veya daha kötü biçimde değişmekte, yaşam kalitelerinde ve hayat hikâyelerinde önemli izler bırakmaktadır. Normalde küçük ya da önemsiz gibi görünen

noktalar, göç edilen yerde kişilerin ayakta kalabilmesi için hayati önem taşıyabilmektedir. Neticede göç, kavramsal olarak sadece fiziksel bir yer değiştirmeden çok daha ötesidir. Kaygalak'a (2009) göre "çeşitlenen göç sebep ve süreçlerinin çeşitlenen sonuçlara yol açması, göçü bir nüfus hareketinden öte bir sosyokültürel değişim olgusu, ekonomik bir dönüştürücü ve dolayısıyla durağan olmayan politik bir kavram haline getirmiştir (s.10). Sonuç itibariyle, devinim halinde olan göç kavramının tek bir boyutla ele alınması ve tanımlanması mümkün değildir. Bu nedenle göç, birbiriyle iç içe geçmiş ve bir şekilde bağlantı kurulmuş coğrafi konumlar, kişiler, edimler ve olgular bütünüdür.

1.1.1. Kadın ve Göç İlişkisine Feminist Yaklaşım

Devletlerin ve yönetim şekillerinin kadın ve kadın hakları üzerindeki etkisi yadsınamaz. Hatta kadın-erkek ilişkilerinin "iktidarın sembolik alanı olarak işlev gördüğünü düşünmek mümkündür" (Bakioğlu, Artar ve İzmir, 2018, s.61). Feminist kuramlar, kadın hakları ile ilgili çalışmaları nedeniyle oldukça önemli bir noktada konumlanmaktadır.

Feminist düşüncenin 1960'lardan beri, sosyal bilimlerdeki araştırma yöntem ve tekniklerine büyük katkı sağladığı iddia edilmektedir. Bu katkı özellikle nitel araştırmalarda kendisini göstermektedir (Punch, 2014, s.134). Göç ile ilgili yapılan ilk feminist çalışmalar ise 1970'lere dayanmaktadır. 1970'lerde feminist göç araştırmacıları kadın ve erkek göçü arasındaki bazı değişkenleri inceleyerek alana dair ilk çalışmaları yaparak katkıda bulunmuşlardır (Buz, 2007, s.41). Göç süreci ve göçmen kadınlar beraberinde getirdikleri kültürel öğelerle feminist kuram için önemli bir kaynak oluşturmuşlardır. Doğrusöz'e göre, "feminist kuram, kültürel ürünleri ve belgeleri, içlerinde taşıdıkları ataerkil, erkek merkezli (androsantrik) ya da fallus merkezli (fallosantrik) bakışı, varsayım ve kavramsallaştırmaları günışığına çıkarmak amacıyla araştırma nesnesi olarak görür" (Doğrusöz, 2012).

Brettell'e (2000) göre, kadınların hem kamusal hem de özel alanlardaki rollerini göç kavramı üzerinden ele alan akademik çalışmalar, feminist antropoloji ve Marksist feminizmin üretim süreçleri arasındaki karşılıklı ilişkiyi ele alan yaklaşımları benimsemeye başlamışlardır. Başlangıçtaki göç çalışmalarında kadınlar erkeklere bağımlı ve onların pasif olarak takipçisi olarak görülmekteydi. Zamanla, kadının rolünün ve deneyimlerinin bunun ötesinde olduğu fark edilmiş ve bu durum, toplumsal cinsiyet çalışmalarında da araştırma alanı haline gelmesine yol açmıştır (akt., Pala, 2013, s.9,10). Bu konuda Çubukçu (2013), şunları dile getirmektedir: "Bugüne kadar yaşanan göç hareketlerinde geride kalan ya da göç eden konumunda 'özne olarak görülmeyen kadın', niceliksel artışıyla beraber, feminist perspektifin de geliştirilmesiyle görünür kılınmaya başlandı" (s.231).

Nihayetinde feminist kuramlar sadece göçmen kadınların değil aslında göçmen erkeklerin de yaşadıklarına ve göç sürecindeki tecrübelerine toplumsal cinsiyet şemsiyesi altında farklı perspektiflerden bakmayı mümkün kılar. Buz'un sözleriyle ifade etmek gerekirse, "feminist kuram toplumsal cinsiyet farklılıklarının göçteki etkisinin altını çizirken arka plandaki sosyal bağlamı görmeye olanak sağlar" (Buz, 2007, s.42). Cankurtaran ve Albayrak'ın (2019) öne sürdüğü gibi, "feminist araştırma kadınların güçlenmesinin önündeki engelleri ortaya çıkararak ataerkil yapıları dönüştürmeyi amaçlar (s.19).

Mülteci kadınları ele alan çalışmaların, özellikle cinsiyet eşitsizliklerinin fazlaca olduğu Suriye gibi ülkelerden gelenler ile yapıldığında, kadınlara dair güçlenme alanları oluşturduğu iddia edilmektedir (Cankurtaran ve Albayrak, 2019, s. 86). Bu bağlamda feminist perspektifle yapılan araştırmalar göç ve göçmen literatürüne önemli bir kaynak olmakta ve destek sağlamaktadır. Buz'a (2007) göre, "sığınmacı kadın ve göç ilişkisi çok katmanlı ve çeşitlilik içeren bir süreçtir. Bu süreçte kadınlar "görünmez" değildir, ancak deneyimlerinin doğru anlaşılması ve aktarılması elzemdir. Bu yaşantıların kavramsallaştırılarak anlatılması politik ve sosyal arka plan göz önüne alınmadan yapılamaz" (s.47). Bu bakımdan, iç içe geçmiş göçmenlik ve kadınlık halleri, ancak buna sebep olan psikolojik, politik, ekonomik ve sosyal edimlerin çok boyutlu ele alınmasıyla anlaşılabilir. Feminist kuramın çok sesli ve çok yönlü olması kadınları görünür kılmada oldukça önemlidir.

1.2. Savaş, Göç ve Kadın

Bir önceki bölümde bahsedildiği gibi feminist kuramlar sayesinde kadın ve göç kavramları daha görünür bir hal almıştır. Kadın ve göç ikilisi, savaş kavramı ile birleştiğinde ise tüm dinamiklerin yeniden gözden geçirilmesi gerekir. Savaş başlı başına erilliği çağrıştıran bir kavramdır. Savaşı yaratan da, stratejiler üreterek devamına neden olan da, sonlandıran da erkeklerdir. Kadınlar bu süreçte şiddetin, silahların, kıyımların, bombaların ve bunları eyleme döken erkeklerin gölgesinde kalmakta, hatta çoğu zaman yok sayılmaktadırlar. Kadınlara savaşta bedenleri aracılığıyla annelikleri ve doğurganlıkları üzerinden rol biçilmekte ve eril sistemin devamını sağlamaları beklenmektedir. Göngör'e (2016) göre, "savaşlar, daha çok toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirici etki yapar. Kadının erkeğe yönelik tamamlayıcı rolünü bir zorunluluğa dönüştürür. Kadınlara savaşçı erkek yetiştirmek görevi özelinde yeni askerler yaratmak vazifesi verilir. Annelik kadınların tek var olma biçimine dönüşür". Kadın olma durumuna atfedilen roller, savaş aracılığıyla pekiştirilir; göç sürecinde de bu rollerin sürdürülebilir ve çoğaltılabilir olması beklenir. Kadınların bedensel ve ruhsal olarak istemleri ve ihtiyaçları ise yok sayılır.

Savaşın kendisi büyük bir travma sebebiyken bu süreçte maruz kalınan zorla yerinden göç, tecavüz, en yakınlarını kaybetme, her türlü fiziksel ve ruhsal şiddet savaşın kadınlar üzerindeki yıkıcı etkilerinden sadece bazılarını oluşturmaktadır. Ataerkil toplumlarda zaten bir türlü özne konumunda olamayan kadının, savaş devreye girdiğinde kimliği tamamen silikleştirilip, yaşadığı travmalar yok sayılarak, üzerine çok daha büyük ahlaki ve toplumsal sorumluluklar yüklenir. Yaşadıkları korku ve acıların yanı sıra mekânsız ve yarınsız kalan kadınlardan savaş durumunda dahi toplumsal cinsiyet rollerini yerine getirmeleri beklenir. Savaşlarda varlıklarının her boyutuyla yara alan kadınlar, çatışmalarda genellikle statüleri, rolleri, dinleri, etnik kökenleri ya da cinsiyetleri nedeniyle cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddete de maruz kalırlar.

Savaşta ya da barışta, kadınlar tarih boyunca ataerkil sistemin getirdiği eşitsiz güç ilişkilerinden dolayı erkek şiddetine maruz kalmışlardır. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, 2013 yılında dünyadaki kadınların %35'i şiddet görürken, her yıl ortalama 5.000 kadın "namus" cinayetlerine kurban gitmektedir (Karayel, 2019, s.3). Savaş zamanındaki şiddetin barıştaki şiddetten farklı olduğunu dile getiren Özdemir'e (2015) göre, "böyle bir karışıklık ortamında kadına karşı şiddet, din, ırk, ya da bağlı olduğu gruptan dolayı etnik temizlik ya da soykırıma kadar giden intikam ve hınç duygusuyla kadın bedenine verilen zarar şeklindedir" (s.310). Zira savaşlar "erkek dünyasında" şiddeti meşru hale getirirken kadınlar da bu şiddet ortamından payını alır (Güngör, 2016). Sonuç olarak, kadın olmak demek ister savaşta, isterse kaçıp sığındığı mültecilik durumunda çoğu zaman erkek egemen anlayışın karşısında ezilmek, sömürülmek, tecavüze uğramak, şiddet görmek, fuhuşa sürüklenmek, yoksullaşmak ve öldürülmek anlamına gelir.

Suriye'deki iç savaşta 2013 yılından itibaren IŞİD'in aktif rol alması kadınlara yönelik şiddeti daha da artırmıştır. IŞİD hakim olduğu bölgelerde kendi ideolojisini katı bir biçimde uygulamış, Suriyeli kadınlar ve kız çocukları eğitim, çalışma ve serbest dolaşım gibi haklarında aşırı kısıtlamalar ile karşılaşmışlardır. Ayrıca IŞİD, 2014 Ağustos'unda ele geçirdiği Şengal'den (Irak) binlerce Yezidi kadın ve kız çocuğunu Suriye'ye seks kölesi olarak getirmiş, bir eşya gibi kullanılan bu kadınlar ve kız çocukları yoğun fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmıştır (UN General Assembly, 2016, s.15,17). Dünyanın neresinde olursa olsun savaşa müdahil olan siyasal ve dini gruplar bilinçli bir şekilde kadınlar üzerindeki hakimiyetlerini devam ettirmişlerdir. Ancak kadınların maruz kaldığı şiddete dair doğru bir sayısal veri elde edilememektedir. Çünkü özellikle özel alan olarak ifade edilen ev içi şiddete dair veri toplamak oldukça zordur.

Yalazan'a (2016) göre, "kadınların hikâyeleri var olabilmek için tarihin her dönemde

çok katmanlı 'arkeolojik kazılara' ihtiyaç duyuyor". Ezberlenmiş toplumsal roller ile dayatılan cinsiyetçi kimliklere yönelik yazılanlar oldukça kısıtlıdır. Kadınların savaşlar üzerine konuşması da aslında erkekler tarafından istenmeyen ve bastırılan bir durumdur. Bu da aslına bakılırsa bir çeşit savaş geleneğidir.

Kadınlar savaşta ölüm dışında toplumsal cinsiyet temelli şiddete de yoğun bir şekilde maruz kalmaktadırlar. Ülkelerinde kalsalar da göç etseler de bu durum farklı şekillerde tezahür etmektedir. Savaşlarda en savunmasız ve mağdur kişilerin kadın ve çocuklar olduğu göz önünde bulundurulduğunda, özellikle siyasi bir şantaj aracı olarak da kullanılan kadınların yaşadığı travmalar her açıdan oldukça ağır basmaktadır (Karayel, Sınmaz ve Bakır 2019, s.10).

Kadınların savaş esnasında 'mal' gibi görülmeleri, hatta savaş ganimeti dahi sayılabilmeleri, tecavüze, her türlü şiddete maruz kalmaları yeni bir durum değil, antik çağdan kalma savaş zulümlerinin devamıdır. Bunun kanıtları halen devam etmekte olan Suriye İç Savaşı'nda gözlemlenebilmektedir. Örneğin Bruner 2014 yılında Suriyeliler ile ilgili yaptığı araştırmasında, kadınların yaşadığı şiddetin önemli kısmının cinsiyet kaynaklı olduğu ve bunun da çoğunluğunu tecavüzün oluşturduğunu tespit etmiştir. Özellikle Suriye rejiminin kadınlara yönelik bu şiddet türünü bir savaş stratejisi olarak kullandığını iddia etmiştir. Karayel ve diğerlerinin (2019) çalışmalarında belirtildiği üzere, "Suriye'de, BM organları ve sivil toplum örgütleri tarafından kadınlara yönelik şiddet ve istismarın bir savaş silahı olarak kullanıldığı bildirilmektedir. Suriye'de gözaltına alınan kadınların erkek akrabaları, onların gözleri önünde öldürülmüş ve bunlara tanık oldukları için pek çok kadın ve kız çocuğu tecavüz edildikten sonra katledilmiştir" (s.8). BM verilerine göre, iç savaştan önce seküler bir yaşam tarzı takip etmiş olan Suriyeli kadın ve kız çocuklarının, savaş sonrasında yanlarında kocaları veya erkek akrabaları olmadan sokağa çıkmaları yasaklanmıştır. Dahası, 10 yaşından büyüklerin halk arasında yüzleri ve saçlarının görünmesi halinde kırbaça cezalandırıldıkları, zinadan suçlu bulunmaları durumunda ise taşlanarak idam edildikleri görülmüştür (UN General Assembly, 2015, s.10).

1.2.1. Savaş Nedeniyle Göç ve Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyete atfedilen rollerdir. Toplumların ikili cinsiyet sistemine biçtiği rollerin günlük hayata tezahürü olan toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeklerin ne yapması, nasıl davranması, nasıl giyinmesi gibi doğal olan süreçleri yöneterek kadın ve erkekler üzerinde beklentiler, inanışlar ve imajlar yoluyla bir kalıp oluşturur. Fakat toplumsal cinsiyet, özellikle kadınlar üzerinde negatif ve hak kaybına sebep olabilecek etkilere sahiptir.

Özta'nın (2010) belirttiği gibi, "günümüzde 'göçün kadınsılaşması' olgusunun kabulüne rağmen, ana akım göç araştırmalarında toplumsal cinsiyeti analitik bir kavram olarak kullanan ve göç alıcı ÷lke bağlamında göçmen kadınların deneyimlerine ışık tutan çalışmalar çok yaygın değildir" (Özta, 2010, s.32).

Göç olgusu, doğası gereği eylemi gerçekteştiren kişiler üzerinde oldukça etkili izler bırakır. Kaldı ki, savaş gibi hayati dengeleri altüst eden bir olgu nedeniyle zorunlu yerinden olma eylemi gerçekteşiyorsa bu izler yıkıcı olmasıyla birlikte daha uzun süreli, hatta kalıcı ve sonraki kuşakları etkileyen boyutlar içerir. Aker, Ayata, Özer, Buran ve Bay'a (2002) göre, "zorunlu göç isteyerek yapılan göç ile kıyaslandığında, insanın sosyal uyum, hayat beklentileri, kişinin dünya üzerine olan temel varsayımları gibi yaşamsal kavramlarını çok daha derinden etkiler. Diğer bir ifadeyle, zorunlu göç sebepleri ve sonuçları bakımından isteyerek yapılan göçten ve siyasi m÷lteci olmaktan çok farklıdır" (s.99).

Zorunlu göç ya da yerinden edilme, bireylerin istemleri dışında yaşadıkları yerlerden ayrılmak zorunda kalmalarını ifade eder. Birleşmiş Milletler'in (BM) 2005 yılındaki tanımlaması şöyledir:

"(...) ÷lke içinde yerinden olmuş kişiler; zorla ya da zorunda kalarak evlerinden veya sürekli yaşamakta oldukları yerlerden, özellikle silahlı çatışmaların, yaygın şiddet hareketlerinin, insan hakları ihlallerinin veya doğal ya da insan kaynaklı felaketlerin sonucunda veya bunların etkilerinden kaçınmak için, uluslararası düzeyde kabul görmüş hiçbir devlet sınırını geçmeksizin kaçan ya da bu yerleri terk eden kişiler ya da kişi gruplarıdır" (BM, 2005, s.1).

Savaşın neden olduğu zorunlu göç, beraberinde temel insani haklardan mahrumiyeti de getirmektedir. Yeme-içme, barınma, sağlık ve eğitim gibi haklara erişim bu durumda genellikle mümkün olmamaktadır. UNHCR'nin yayınladığu Küresel Eğilimler 2012 raporuna göre, dünyada her gün ortalama 23 bin kişi savaş ya da yaşadıkları zulümden korunmak için evlerini terk etmeye zorlanmaktadır. Raporda, insanların göç etmek zorunda kalmasının en önemli nedeni olarak savaşlar gösterilmektedir (s.2).

İsteyerek ya da zorla göç edenler için yeni bir hayat inşa etmek zorunluluğu vardır. Özellikle zorunlu göçler; gör÷len zararlar, hazırlıksız olma durumu ve kimsesizlik yüzünden diğer göç deneyimlerinden daha zordur (Çelik, 2018, s.6). Daha önce de belirtildiği üzere, kadınlar söz konusu olduğunda, şartların daha ağırlaştığu gör÷lmekte ve bu noktada ağırlaşan şartların; toplumsal cinsiyet, sosyal sonuçlar ve bireysel sorunlar bakımından da irdelenmesi gerekmektedir. Özellikle m÷lteci kadınların üzerlerindeki yükün sorumluluğuyla daha büyük özveri gösterdiği bilinse de, yeni yaşamın getirdiği stresin kadınlar üzerindeki fiziksel ve

psikolojik etkileri bulunmaktadır (Cankurtaran ve Albayrak, 2019, s.59).

Mülteci kadınlar terk ettikleri vatanlarında, göç yolunda ve sığınmaya çalıştıkları yeni evlerinde fiziksel ve ruhsal pek çok problemle karşı karşıya gelmektedirler. Zorunlu göçün sebep olduğu ekonomik problemler, kadınlar arasında genellikle ev içi şiddetin en önemli nedeni olarak aktarılmaktadır. Kadınların zorunlu göç sonrası sürece dair anlatılarında sıklıkla yer alan bir tema, sosyal alana ilişkin problemlerdir. Erkekler ve erkek çocuklar internet kafe, kahvehane gibi kamusal mekânlarda belirli ölçüde bir sosyal alan yaratabilirken, kadınlar ve kız çocukları için böyle bir olanaktan söz edilememektedir. Sığınılan yeni ülkede barınma, yeme-içme gibi zaruri ihtiyaçlarını karşılayabilmek bile çoğu zaman ancak çok kısıtlı şekillerde mümkün olabilmektedir. Çocuk- yetişkin fark etmeden, yaş farkı gözetmeden tecavüzler, seks işçiliği, yok pahasına çalıştırılma, kuma olma gibi durumlara maruz kalınmaktadır. Bu koşullarda hayat mücadelesi veren kadınların eğitim hakkı, sağlık koşulları, sosyo-kültürel gereksinimleri elbette ötelenmektedir. Savaş sırasında ve göç yolunda yok sayılan kadınlar ve kadınlık halleridir. Freedman'a göre (2016) göre, göç edilen yerde kadınların yaşadıklarına bakıldığında; göç, aile ve çiftler arasındaki güç ve cinsiyet ilişkilerinde değişikliğe ve bazı durumlarda aile içi şiddetin görülme sıklığının artmasına ya da mevcut ev içi ve ailede yaşanan şiddetin alevlenmesine yol açabilir (s.23). Diğer bir deyişle, göç edilen yerde toplumsal cinsiyet rolleri genellikle değişmez, bazen şekil değiştirip çoğu zaman şiddetini artırarak varlığını devam ettirir. Savaşın getirdiği psikolojik korku, yılgınlık ve kaybetme hissi de kadınları daha çaresiz olma durumuna itelemektedir.

1.2.2. Suriye İç Savaşı ve Türkiye’de Mülteci Kadınlar

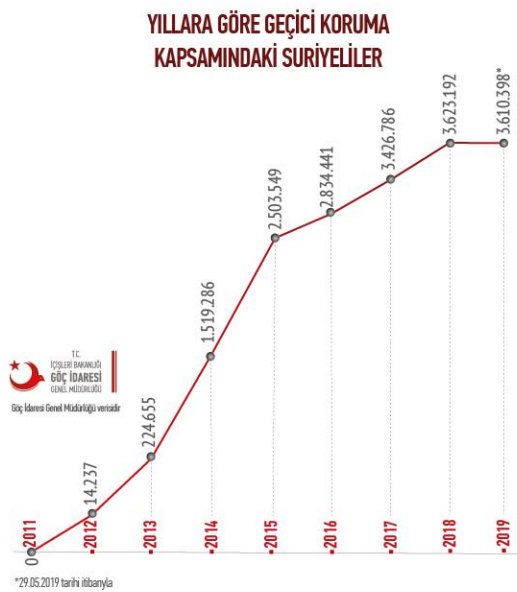
2010 yılı sonlarında Arap coğrafyasına yayılan olaylar neticesinde Arap Baharı olarak isimlendirilen sosyal hareketlilikler dizisi başlamıştır. Bu süreçte Arap coğrafyasındaki bazı ülkelerde rejim değişikliği yaşanırken, bazılarında iç karışıklıklar devam etmiştir. İç karışıklığın devam ettiği ülkelerden biri de Suriye'dir ve o zamandan beri, Suriyeliler başta komşu ülkeler olmak üzere dünyanın birçok ülkesine doğru göç yolculuğuna başlamışlardır.

Suriye İnsan Hakları Ağı (SNHR) adlı örgüt çatışmaların sekizinci yılını doldurduğu Mart 2019 itibarıyla Suriye İç Savaşı'nda şimdiye dek en az 27.464 kadının ve kız çocuğunun öldürüldüğünü ve en az 10.026 kadının alıkonulduğunu veya zorla yerinden edildiğini belirtmektedir. Rakamların gösterdiği üzere Suriyeli kadınlar ve kız çocukları savaşın dolaylı kurbanları değil, doğrudan ve sistematik bir şekilde hedef kitesidir.

Çatışma ortamından kaçan Suriyeliler, ilk kez 29 Nisan 2011’de Hatay ili Yayladağı ilçesinden 260 kişilik bir grup olarak Türkiye’ye giriş yapmıştır (AFAD, 2017, s.11). Karayel

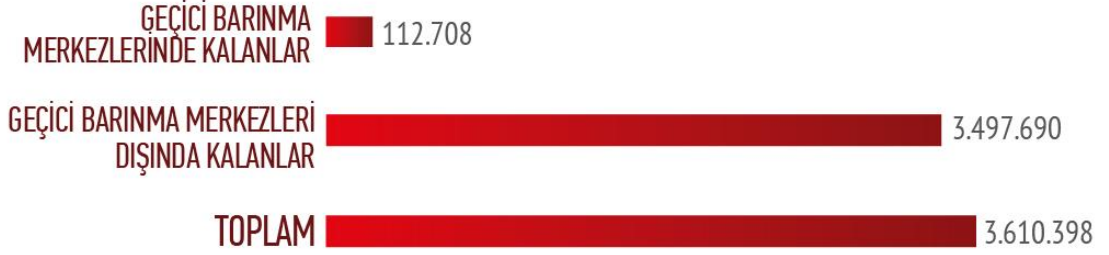
ve diğerlerinin (2019) muhtelif araştırmalardan elde ettikleri istatistiklere göre, mülteci durumuna düşen Suriyelilerin %75'ini kadın ve çocukların oluşturduğu görülmektedir (s.3). Türkiye'ye küçük bir grup olarak başlayan göç dalgası yıllar içinde milyonları bulmuş; sayının yüksek ve durumun acil olması ülke politikasında bir takım değişiklikler gerektirmiştir. Bunlardan en önemlisi 2014 yılında yürürlüğe giren Geçici Koruma Kanunu'dur. GİGM'in 2015 raporuna göre, "Geçici koruma, devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde, kitleler halinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere bireysel statü belirleme işlemleriyle vakit kaybetmeden, belirli haklar sağlamayı hedefleyen pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur." (s.31). Yine, GİGM'in 2016 Türkiye Göç Raporu'na göre, "Türkiye uluslararası hukuktan kaynaklanan sorumlulukları çerçevesinde Suriyelilere geçici koruma statüsü vermekte, onların temel hizmetlere erişimlerini sağlamak ve geri gönderilmekten korumaktadır" (GİGM, 2017, s.76). Yönetmeliğe göre, "geçici korunan" Suriyelilere "geçici koruma kimlik belgesi" verilmiş, biyometrik kayıtları yapılan bu kişilere, "başta sağlık hizmetleri olmak üzere eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetler, ikamet ettikleri illerde imkânlar dâhilinde" sağlanmıştır (s.75-76).

GİGM, 29 Mayıs 2019 tarihi itibarıyla Türkiye'deki biyometrik verileriyle kayıt altına alınan Suriyeli mülteci sayısını açıklamıştır. Açıklamaya göre Türkiye'deki kayıtlı Suriyeli sayısı toplam 3 milyon 610 bin 398 kişidir (şekil 6). Bunların 112.708'i geçici barınma merkezlerinde, 3 milyon 497 bin 690'ı ise geçici barınma merkezleri dışında kalmaktadırlar (Şekil 7).

Şekil 6. 2019 Yılı Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sayısı (GİGM, 2019).

GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ İÇİNDE VE DIŞINDA KALAN SURIYELİLER

Şekil 7. Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeli Sayısı (GİGM, 2019).

30 Mayıs 2019 itibariyle bu kişilerin 1 milyon 954 bin 720'si erkeklerden, 1 milyon 655 bin 678'i ise kadınlardan oluşmaktadır (Şekil 8).

Yine GİGM verilerine göre İzmir'de 143 bin 351 Suriyeli yaşamakta, bu da toplam il nüfusunun %3,32'sini oluşturmaktadır (2019). AFAD 2017 verilerine göre ise İzmir'de yaşayan Suriyelilerin yaklaşık yarısı (%48.50) kadınlardan oluşmaktadır (s.60).

Suriye İç Savaşı tüm Suriye vatandaşlarını etkilemekle beraber, kadınlar üzerinde daha farklı sosyal ve psikolojik zorluklar bırakmıştır. Coşkun'a (2016) göre, göçmen kadınlar bir taraftan “göçmen” olmanın zorlukları ile mücadele ederken, diğer taraftan kadın olmanın geleneksel görevlerini de yerine getirmeye çalışırlar. Erkekler çoğunlukla evin dışında çalışırken, kadınlar evlerine de bağımlı kalırlar. Bu durum göç edilen ülke neresi olursa olsun pek değişikliğe uğramaz (s.93). Türkiye'deki mülteci kadınlara dair yapılan çalışmalar incelendiğinde dil sorunu yaşayan, düşük gelirli, zor çalışma koşulları olan, sosyal dışlanmaya maruz kalmış, beraberinde getirdiği ve burada karşılaştığı tüm zorluklara rağmen toplumsal cinsiyetin atfettiği rollerinden kurtulamamış, aksine üstüne yeni roller de eklemiş kadın profilleri ile karşılaşılmaktadır. Bakioğlu ve diğerlerinin (2018) belirttiği gibi, Suriyeli mültecileri toplumdan uzak ve içine kapalı olan kamplara yerleştirmek, hatta şehirlerde yaşayanları da bu kamplara yollamak kalıcı bir çözüm imkânını ortadan kaldırmaktadır. Bu kamplar mülteciler için adeta birer hapisane olarak görülmelerinin yanı sıra onların üretimden uzak ve plansız yaşamaları anlamına da gelmektedir (s.59).

**GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURİYELİLERİN
YAŞ VE CİNSİYET DAĞILIMI**

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.954.720	1.655.678	3.610.398
0-4	267.661	249.959	517.620
5-9	254.783	239.814	494.597
10-14	199.379	184.926	384.305
15-18	148.717	122.621	271.338
19-24	315.794	228.109	543.903
25-29	204.639	146.171	350.810
30-34	169.257	124.307	293.564
35-39	119.836	94.594	214.430
40-44	79.168	69.921	149.089
45-49	58.684	55.774	114.458
50-54	47.458	45.356	92.814
55-59	32.985	33.317	66.302
60-64	23.062	23.740	46.802
65-69	15.161	15.774	30.935
70-74	8.542	9.179	17.721
75-79	4.755	5.967	10.722
80-84	2.636	3.289	5.925
85-89	1.439	1.894	3.333
90+	764	966	1.730

30.05.2019 itibarıyla

Şekil 8. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Cinsiyet Dağılımı (GİGM, 2019).

Kamplarda veya kamp dışında yaşayan mültecilerin hayatlarının tel örgülerle çizili bir sınır içinde olması, kadınların yükünü artırmakta, çöküşünü hızlandırmaktadır. Tüm dünyada mülteci kadınların deneyimlediği küçük yaşta ve zorla evlendirmeler, işçilik, şiddet, tükenmişlik, umut kaybı ve daha nicesini Türkiye'deki mülteci kadınlar da yaşamaktadır. Mülteci kadınlar için yeni bir ülkede yeni bir hayat kurmak, kendi varlığının esaslarını, isteklerini yerine getirmek o kadar zor ki, çoğu zaman istekleri doğrultusunda bir hayat yaşama hayali bir lüksten daha ötesi olamamaktadır.

Mülteci kadınlar göç sonrasında sağlıklarına dair ve sağlık haklarına erişimde de önemli sıkıntılar yaşamaktadırlar. Tanık'ın (2018) aktardığına göre, "geçici koruma altına alınanlara verilecek sağlık hizmetlerine dair esaslarda, Göçmen Sağlığı Merkezlerinde birinci basamak teşhis, tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri, aşı ve diğer koruyucu sağlık hizmetleri ile üreme sağlığı hizmetleri sunulduğu ifade edilmektedir" (s.273). Göçe zorlanmanın er ya da geç bir sağlık problemine neden olacağını öngörmek pek zor değildir. Bu bağlamda sağlık

hizmetlerine erişimin bir lüks değil, bir insan hakkı olduğu unutulmamalıdır. Sağlığın sadece hastalık durumundan ibaret bir kavram değil, çok daha derin sosyal, politik ve insani bir temeli olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Fakat geldiğimiz noktada Türkiye'deki Suriyelilerin sağlık haklarına erişiminde sıkıntılar yaşadığı görülmektedir. Tanık'a göre bunların başında devlet politikaları ve bürokrasi gelmektedir. Özellikle yasalar, ayrımcılık, bürokrasi, sınır dışı edilme korkusu, mali sıkıntılar, damgalanma, ulaşım, hasta-hekim iletişimi ve sağlık sistemine ilişkin bilgisizlik sağlık hizmetlerine erişimdeki engellerdendir (s.272).

Göç ve değişen yaşam şartları kadınları iş gücüne katılmaya zorlamaktadır. Suriyeli kadınların istihdam koşulları da oldukça zorlu koşulları içermektedir. Yaman'ın (2018) ifade ettiği gibi, “göçmenler işçi sınıfının en zor koşullarda çalışan grubunu temsil ederken, kadın göçmenler çok daha kötü ve zor koşullarda ve çok daha ucuza çalıştırılmaktadır” (s.309). Bunda toplumsal cinsiyet rolleri ve göçmen yasalarındaki boşluklar ve engeller oldukça etkilidir. Türkiye'deki Suriyeli kadınların istihdam koşullarına bakıldığında yine toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak hizmet sektörü, bakım hizmetleri ve tekstil gibi işlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlara ek olarak, Yaman'ın dile getirdiği gibi “kadınların iş yükü hane içi iş yükü ve ev işleriyle sınırlı değildir; zira ev halkının duygusal emek yükünü üstlenenler de kadınlardır” (s.309, 312).

1.3. Sosyo-kültürel Bir Değişken Olarak Sosyal Aktivite ve Göçmen Kadınlar

Bir toplumda meydana gelen toplumsal, sosyal ve kültürel alanla ilgili durumlar sosyo-kültürel kavramıyla ifade edilir. Güler'e (2013) göre, “sosyal, kültürel etmenler sosyokültürel çevrenin öğeleridir. Bir topluluktaki sosyal ve kültürel yaklaşımlar, inançlar, gelenekler sosyokültürel çevreyi oluşturur”. Türk Dil Kurumu'na (TDK) göre, “sosyokültürel kelimesi aynı anda bir toplumu veya toplumsal bir grubu ve kendine özgü olan kültürü ilgilendiren anlamına gelir”. Bu açıdan, toplumun sosyokültürel özelliklerini bilmek, ihtiyaçlarını belirlemek ve anlamak için oldukça önemlidir.

Belirtildiği üzere, sosyokültürel faktörler bir grubu ya da toplumu etkileyen bir dizi alt bileşenden oluşmaktadır. Bunlardan birisi de sosyal aktivitedir. Sosyal aktiviteler de kendi içinde gruplandırılabilir. Bu çalışmada sosyal aktivitelere katılım sanatsal, sportif ve bilişsel aktiviteler olarak gruplandırılmıştır. Sanatsal aktiviteler müzik, sinema, tiyatro gibi sanatsal faaliyetlere dair yapılan etkinlikleri; sportif aktiviteler, beden ile yapılan yürüyüş, koşu, basketbol, zumba gibi spor çeşitlerini ifade etmektedir. Bilişsel aktiviteler kitap okuma, yazma, bulmaca çözme, haberleri takip etme, el işi yapma gibi herhangi bir bilgiyi anlama ve

işlemeye yönelik olan etkinlikleri kapsamaktadır. Sosyal aktiviteler, kişilerle ilgili toplumdaki rollerini pekiştirme, yaşam tarzı hakkında bilgi verme, zaman yönetimi ve kaynaklara erişim gibi birçok konuda bilgi verir. Stack ve Iwasaki (2009) yaptıkları bir çalışmada, serbest zaman aktivitelerinin çalışmak gibi diğer aktivitelere kıyasla daha basit ya da önemsiz olarak algılandığını ancak yapılan çok sayıda bilimsel araştırmaya göre bu tür aktivitelerin kişilerin sağlık ve yaşam kalitelerine katkıda bulunduğunu ifade etmişlerdir (s.240). Shaw'a (1994) göre ise, zaman ve paranın yansınır ırk, sınıf ve günlük yaşamı etkileyen diğer sosyal yapılar da serbest zamanı ve aktivitelere katılımı etkilemektedir. Dahası, aktivitelere katılımında kadınların erkeklere nazaran daha az aktif oldukları ya da daha çok engelle karşılaştıkları söz konusudur. Burada günlük rollerin yanı sıra, toplumsal cinsiyetin getirdiği güç ilişkilerinin de etkili olduğu açıktır (s.9-10). Bu bakımdan, hayatın merkezinde konumlanabilecek sosyal aktivitelere katılım cinsiyetten bağımsız düşünülemez. Yine Shaw'a göre, 'feminenlik', 'maskülenlik' ve 'aile' kavramlarına geleneksel açıdan yaklaşan baskın ideolojiler, serbest zaman aktiviteleri gibi kültürel pratiklerle yeniden üretilirler (s.12). Bu nedendir ki kadınların serbest zaman aktivitelerine ve bu bağlamdaki kısıtlara dair yapılan çalışmalar önem kazanmakta ve artmaktadır. Feminenlik, maskülenlik ve aile olarak nitelendirilen şeyler yine toplumsal cinsiyete atıfta bulunmakta ve bunun getirdiği kadınlık rollerinin sosyal aktivitelere katılımında daha çok bir engel olarak karşımıza çıktığını ifade etmektedirler. Ailevi süreçlerle beraber kadınlığa atfedilen ev işleri, çocuk bakımı, yemek, temizlik ve benzeri şeyler kişisel zaman ayırmaya, sosyal aktivitelere katılmaya birer kısıt olmaktadır. Kadınların mevcut kimliğine göçmenlik de eklenince bu kısıtlara yenileri eklenmektedir.

Göç eden kadınların gittikleri yerlerde yaşadıkları sıkıntılar önceki bölümlerde anlatılmıştır. Aslında, mülteci kadınların yaşadıkları sıkıntılar yeni değildir, ancak bu alana dair çalışmalar kısıtlıdır (Zaatari, 2014). Göçmen kadın ve sosyal aktivite ikilisi, kadının doğduğu ve göç ettiği topraklardaki konumunu ifade etmesi bakımından önemlidir. Sağır'a (2018) göre, kadın olmak diğer sosyo-demografik etkenler gibi bireyin kültürleşme sürecinde uyum problemini ne ölçüde yaşayacağını etkileyebilir. Kadınların göçten sonra karşılaştığı sıkıntılardan birisi de sosyal adaptasyondur. Stack ve Iwasaki çalışmalarında, göçmenlerin yeni çevrelerine ve oradaki zorluklara adapte olmalarında sosyal aktiviteye katılımın anahtar rol oynadığının bilimsel çalışmalarla ispat edildiğini belirtmiştir (s.240). UNHCR'in raporunda da belirtildiği gibi, yerel katılım stratejisi öncelikli olarak birbirine bağlı üç hedefe odaklanır: 1) ulusal ve kamusal hizmetlere başvuruları güçlendirmek, 2) yerel hizmet kapasitelerini desteklemek, 3) sosyal uyumu güçlendirmek (s.1). Bu üçlü modele göre, ilk aşamada mültecilerin hizmetlere başvurularını sağlamak ve bu oranı artırmak, göç eden

bireylerin üzerindeki korku ve çekimserliği atmalarını sağlamak; akabinde hizmet verebilecek alanları artırmak ve son olarak ilk iki basamağın da desteğiyle sosyal adaptasyonu, toplumsal uyumu sağlamak hedeflenmiştir (UNHCR, 2018). Maddi manevi birçok yokluk içinde yeni bir hayat kurmaya çalışan göçmen kadınların başka bir ülkeye, dile, kültüre kısa bir sürede adapte olabilmeleri elbette beklenemez. Ancak, ihtiyaçlar belirlenerek bu süreci kolaylaştıracak ve hızlandıracak basit, ücretsiz yada makul ücretlerle yapılacak sosyal aktiviteler göçmen kadınların hayatında pozitif değişimler yaratacaktır. Rublee ve Shaw'a (1991) göre, bir göçmen programının başarısına karar vermede sosyal entegrasyon oldukça önemlidir. Bu entegrasyonun en önemli ayaklarından biri de sosyal aktivitelere katılımıdır. Göçmen kadınların bir anlamı ve amacı olan, aynı zamanda eğlenceli aktivitelere katılmasının yeni yaşamlarına adapte olmalarında kolaylaştırıcı bir faktör olduğu ortadadır.

Göçmen kadınların serbest zaman aktivitelerine katılımlarına dair yapılan araştırmalarda dil problemi, arkadaş ve aile desteği yoksunluğu ve yabancılaşma zorluğundan dolayı göçmen kadınların aktivitelere katılımında daha çok kısıtlamayla karşılaştıkları; kadın oldukları için ekstra ailevi sorumlulukları ve daha az sosyal bağlantıları olabileceği de varsayılmıştır (Rublee ve Shaw, 1991, s.133).

Fiziksel aktivite bağlamında yaptıkları çalışmalarında Bulgu, Arıtan ve Aşçı'ya (2017) göre, kadınlar fiziksel aktiviteler aracılığıyla zorunlu toplumsal rollerinden arınıp, öz farkındalıklarını ve bağımsızlıklarını kuşanarak yaşadıkları alanın dışına çıkabilme şansı yakalamaktadırlar (s.179). Fiziksel aktiviteden yola çıkıp, sosyal aktivite gibi daha kapsamlı bir boyutta ele alındığında sosyal etkinliklerde aktif olmak göçmen kadınların hayatlarında belirgin değişikliklere sebep olmaktadır. Göçmen kadınların göçten önce yaptığı sanatsal, bilişsel, sportif pek çok sosyal aktivite, göçten sonra dil, zaman, mekan, para ve benzeri nedenlerle artık yapılamamaktadır. Fakat bu tür sosyal aktivitelere katılım kadınların benlik algıları, özsaygıları, yaşam kaliteleri üzerinde yapıcı etkiler taşımaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

NİTEL BİR ARAŞTIRMA:

İZMİR'DE YAŞAYAN SURİYELİ MÜLTECİ KADINLARIN SOSYAL AKTİVİTELERE KATILIMI: İZMİR ÖRNEĞİ

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, İzmir'in çeşitli semtlerinde yaşamakta olan, Suriye'den İzmir'e

göç etmiş savaş mağduru kadınların günlük hayatta sosyal aktivitelere katılım düzeylerini araştırmaktır.

Bu çalışmada, Suriyeli kadınların, zorunlu göç sonrasında sosyal, kültürel, ekonomik, psikolojik alanlarda yaşadıkları değişimlerin sosyal aktiviteler bağlamında hayatlarını nasıl şekillendirdiği; bu aktivitelerin ne sıklıkta olduğu; sanatsal, sportif ya da bilişsel aktivitelerden hangisine daha çok yöneldikleri; katılımlarını etkileyen faktörler, destekleyici ve engelleyici unsurlar; Suriye ile Türkiye arasında katılımda farklılıkların olup olmadığı; topluma uyum ve dil becerileri toplumsal cinsiyet ilişkileri bağlamında araştırılmıştır.

2.2. Araştırma Grubu

Bu çalışmanın evrenini Suriye'deki savaş sonrası İzmir'e göç etmiş, farklı semtlerde yaşayan 15-45 yaşlar arasındaki kadınlar oluşturmaktadır. Çalışmanın fenomenolojik özelliği nedeniyle bulguların evrenin tamamını temsil etmesi düşünülmemiştir, ancak araştırma konusunu ayrıntılı bir şekilde aydınlatılabilmesi amaçlanmıştır. Örneklem seçilirken farklılıkları, çeşitlilikleri çalışmaya dahil etmek için amaçlı örnekleme türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmış, bilgilerin doygunluğa ulaştığına karar verinceye kadar görüşmeler sürdürülmüştür. Örneklemdeki kadınların 15-45 yaş grubunda olmasının nedeni, sosyal aktivite bağlamında genel olarak daha aktif olunan dönemleri temsil etmesindedir. Araştırmaya toplam 26 kadın katılmıştır.

Araştırmanın İzmir'de yapılması, Türkiye'nin göç almış birçok şehrine kıyasla İzmirli kadınların daha çok sokakta oldukları ve sosyal aktivitelere daha çok zaman ayırdıkları için oldukça anlamlıdır. Görüşme yapılırken Suriyeli nüfusun yoğun olduğu Basmane, Eşrefpaşa ve Kadifekale gibi semtlerde oturanlar öncelikli olmuştur. Yaşa göre maksimum çeşitlilik sağlamak için genç yaş grubundan (15-30 yaş grubu) 8, orta yaş grubundan (31-45 yaş grubu) 18 kadın araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışma, eğitim durumlarına göre çeşitliliği sağlamak adına 12 tanesi lisans ve üstü, 8 tanesi ortaokul ve altı, 6'sı ise halen lisede eğitim gören kadınlardan oluşmaktadır. Bu kadınların 13 tanesi evli, 6 tanesi bekar, 7 tanesi duldur. Katılımcıların özellikleri tablo 1'de verilmiştir. Katılımcıların isimlerinin anonim kalması için katılımcılara K1, K2, K3 şeklinde numaralar verilmiştir. Bulgular bölümünde alıntılar yapılırken katılımcı numarası, yaş ve meslek (örneğin; K1, 40, öğretmen) şeklinde verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Kadınların Demografik Özellikleri

Ad-Soyad	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Hali	Çocuk Sayısı	Meslek	İzmir'de İkamet Süresi
----------	-----	---------------	-------------	--------------	--------	------------------------

K1	40	Üniversite	Dul	5	Öğretmen	6
K2	17	Lise öğrencisi	Bekar	-	Öğrenci	5
K3	42	Master	Evli	0	Öğretmen	4
K4	33	Üniversite	Evli	2	Eczacı	3,5
K5	28	Üniversite	Evli	3	Öğretmen	4
K6	45	Üniversite	Evli	4	Eczacı	2,5
K7	36	Ortaokul	Dul	2	Ev Hanımı	7
K8	43	Ortaokul	Dul	4	Ev Hanımı	3,5
K9	18	Lise öğrencisi	Bekar	-	Öğrenci	3
K10	35	Ortaokul	Dul	4	Ev Hanımı	2
K11	39	Üniversite	Evli	1	Öğretmen	4
K12	45	Yüksekokul	Evli	7	Öğretmen	4
K13	42	İlkokul	Evli	5	Ev Hanımı	4
K14	45	Ön lisans	Evli	3	Öğretmen	3
K15	45	Ortaokul	Evli	6	Ev Hanımı	5
K16	18	Lise öğrencisi	Bekar	-	Öğrenci	3
K17	17	Lise öğrencisi	Bekar	-	Öğrenci	5
K18	40	Ortaokul	Dul	5	Ev Hanımı	5
K19	34	Üniversite	Dul	4	Öğretmen	2
K20	37	İlkokul	Evli	5	Ev Hanımı	4
K21	45	Okumamış	Dul	5	Ev Hanımı	4
K22	33	Üniversite	Evli	3	İnşaat Mühendisi	6
K23	35	Üniversite	Evli	3	Öğretmen	6
K24	27	Üniversite	Evli	2	Öğretmen	4,5
K25	18	Lise öğrencisi	Bekar	-	Öğrenci	2
K26	15	Lise öğrencisi	Bekar	-	Öğrenci	3,5

2.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, görüşme yöntemini içeren, fenomenolojik desenli niteliksel bir çalışmadır. Fenemolojik yaklaşım, “bireyin davranışlarını anlayabilmek için onun kendine özgü algılayışını ve yaşantısını bilmemiz gerektiğini savunur” (Cüceloğlu, 1993, s.32). Fenomen kelimesi Yunanca'da görünüm anlamına gelmektedir; bu kökenden türeyen fenomenoloji ise kendi deneyimlerimizin, nesnelerin ve olayların bize nasıl göründüklerinin

incelenmesidir (Holt ve Sandberg, 2013, s.217). Çalışmamızda fenomenolojik yaklaşımın tercih edilme sebebi, insanların öznel deneyimlerine odaklanılmasıdır. Schwandt'a (2000) göre, fenomenolojik çalışmanın ana konusu, öznel ve özneler arası dünyanın nasıl oluşturulduğunu katılımcıların bakış açısından anlayabilmektir (Schwandt, 2000, s.192). Polkinghorne'un (1989) ifadeleriyle destekleyecek olursak, fenomenolojik yaklaşım olguya değil o olguya ilişkin yaşantıya odaklanır. Fenomenoloji araştırmacıları da buna bağlı olarak insan yaşantılarındaki bilinçli yapıları araştırır ve açığa çıkarırlar.

2.3.1. Veri Toplama Araçları

Nitel verilerin toplandığı yarı-yapılandırılmış soru formu demografik bilgiler ve dokuz sorudan oluşmaktadır. Veri formunda, katılımcıların sosyodemografik (yaş, medeni durum, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi, yaşadıkları semt, İzmir'deki ikamet süreleri ve bildikleri diller) özelliklerine ilişkin sorular yer almıştır.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler bir günün genel olarak nasıl geçtiğinden başlayıp, sanatsal (konser, sinema vb.), sportif (yürüyüş, yoga, koşu vb.) ve bilişsel (kitap okumak, örgü yapmak vb.) olarak yaptıkları aktiviteleri genel bağlamda sorarak devam etmiştir. Türkçe dil becerilerinin ve kadın olmalarının sosyal aktivitelere katılımlarında ne denli rol oynadığı ile İzmir'e ve kültüre adaptasyon (yemek, kıyafet, din vb.) durumları hakkında sorular sorulmuştur. Bu deneyimlerin Suriye'de ve Türkiye'de herhangi bir farklılık teşkil edip etmediği de sorulara dahil edilmiştir. Verilen cevaplara göre sondaj sorular sorulmuştur (Tablo 2).

Tablo 2: Görüşme Soruları

1. Bir gününüz burada nasıl geçiyor, sabah kalktıktan sonra yatana kadar neler yapıyorsunuz?
-Suriye'de yaptıklarınızla benzerlikleri nelerdir?
-Suriye'de yaptıklarınızla farklılıklar nelerdir?
2. Resim, müzik, sinema, dans, tiyatro gibi sanatsal aktivitelere/ etkinliklere katılıyor musunuz?

-Ne tür aktiviteler?
-Sergiye gidiyor musunuz? Konsere gidiyor musunuz? Sinemaya / tiyatroya gidiyor musunuz? vb.
-Ne sıklıkta?
<u>Katılanlara;</u> Katıldıklarınız dışında katılmak istediğiniz başka aktiviteler var mı ? İstediğiniz halde neden katılmıyorsunuz ?
<u>Hiç katılmayanlara;</u> Neden katılmıyorsunuz?
3. Herhangi bir spor yapıyor musunuz?
-Koşu, yürüyüş, basketbol, spor salonuna gitmek gibi sportif aktiviteler katılıyor musunuz?
- Ne tür aktiviteler?
- Ne sıklıkta?
<u>Katılanlara;</u> Katıldıklarınız dışında katılmak istediğiniz başka aktiviteler var mı ? İstediğiniz halde neden katılmıyorsunuz ?
<u>Hiç katılmayanlara;</u> Neden katılmıyorsunuz?
4. Kitap, gazete ya da dergi okuyor musunuz? Bulmaca vb. çözüyor musunuz? El işi (örgü vb.) yapıyor musunuz?
- Hangi aktiviteler?
- Ne sıklıkta?

<u>Yapmayanlara; Neden yapmıyorsunuz?</u>
5. Kurslara katılıyor musunuz?
-Ne tür kurslara katılıyorsunuz? Dil kursu, müzik ya da spor kursu mu? İş için mi, eğitim için mi, kişisel gelişim için mi?
-Katıldığınız kursları bitirebiliyor musunuz?
-Hangi kurslara katılmak istersiniz?
6. Bu aktivitelere katılmanızda Türkçe bilmeniz (ya da bilmemeniz) sizi etkiledi mi? Nasıl?
7. İzmir'e ve buradaki insanlara (giyim, yemek, dini farklılıklar vb. konularda) uyum sağlayabildiniz mi?
- Memleketinizdeki ve buradaki insanların giyim tarzlarının farklı oluşu sizi etkiledi mi? Nasıl?
-Yeme-içme alışkanlıklarında Suriye ve Türkiye arasında farklılıklar var mı? Varsa, bu farklılıklar sizin sosyal hayata ve aktivitelere katılımınızı nasıl etkiledi?
- Dini olarak karşılaştığınız farklılıklar nelerdir ve bunların sizin İzmir'e alışmanızda nasıl bir etkisi oldu?
-İzmir'e ve insanlara adaptasyonunuz sosyal aktivitelere katılımınızı nasıl etkiledi?
8. Sosyal aktivitelere kadın olmaktan kaynaklı ne tür sorunlar yaşadınız?
9. Sosyal aktiviteler açısından (sanatsal, kültürel, sportif vb.) Türkiye'de deneyimleriniz Suriye'den farklı mı?

-Memleketinizde ve İzmir'de aynı şekilde yaptığınız aktiviteler nelerdir?
-Suriye'de yapamayıp, Türkiye'de yaptığınız şeyler var mı? Bunlar nelerdir?
-Suriye'de yapıp, Türkiye'de yapamadığınız şeyler var mı? Bunlar nelerdir?

2.3.2. Veri Toplama

Araştırma kapsamında görüşmeler 1 Nisan - 31 Mayıs 2019 tarihleri arasında yapılmıştır. Görüşmeler, gönüllü katılım esasıyla gerçekleştirilmiş; görüşmeler kadınların uygun olduğu tarihlere randevu alınarak planlanmıştır. Görüşme öncesinde araştırmanın amacı, içeriği, süresi ve kullanım alanı konusunda bilgilendirme yapılmış, araştırmaya katılım onamları yazılı ve sözlü olarak alınmıştır. Ardından, katılımcıların demografik özelliklerini içeren veri formu uygulanmış; görüşmeler, yarı-yapılandırılmış soru formu aracılığıyla yüzyüze görüşme yöntemi ile yapılmıştır.

İlk görüşme Konak Geçici Eğitim Merkezi (GEM)'de çalışan bir kadın öğretmenle kendi evinde yapılmıştır. İlk görüşme yapılan katılımcı, daha önce bir proje kapsamında görüşmecinin beraber çalıştığı bir öğretmendir ve kişisel bağlantılarla ilk katılımcıya ulaşılmıştır. Görüşmecinin de kadın ve öğretmen olmasının, katılımcılara daha fazla rahatlık ve güven ortamı sağladığı, böylelikle katılımcıların sorulara daha içten cevaplar verdiği gözlemlenmiştir. Görüşülen kadınların büyük bir kısmı, ilk katılımcının evine davet edilmiş ve orada görüşmeler tek tek yapılmıştır. Geriye kalan kişilerden bazılarının evine gidilmiş, bazılarıyla da dışarıda bir kafede görüşülmüştür. Katılımcıların uygun olduğu zaman ve istekleri doğrultusunda iki farklı mekan tercih edilmiştir. Kadınların önceden tanıdıkları her iki dile de hakim Suriyeli kadın bir öğretmen tarafından bilgilendirilmeleri ve davet edilmeleri araştırmaya katılımı artırmıştır. Böylece iletişim kurmak hem daha kolay hem de daha güvenilir bir hal alarak, görüşmelerin planlanmasını da kolaylaştırmıştır. Kadınlara istekleri halinde, görüşmenin herhangi bir zamanında görüşmeyi sonlandırabileceği bilgisi verilmiş ve isimleri veya kimlikleri ile ilgili bir bilginin herhangi bir şekilde kullanılmayacağı anlatılmıştır.

Görüşmeler 26 kadın ile bireysel derinlemesine görüşme şeklinde yapılmıştır. Gerekli durumlarda görüşmelerin kalitesini artırmak için tercüman kullanılmıştır. Tercümanın kadın olması verilen yanıtlarda daha samimi olduğu varsayımını güçlendirmektedir. Görüşme yapılan 26 kadından dokuz tanesi ile Türkçe, 11 tanesi ile Arapça, altı tanesi ile Türkçe ve

Arapça görüşme yapılmıştır. Görüşmeler ortalama 15-20 dakika sürmüştür. Araştırma grubundaki bazı kadınlar Türkçe bilseler bile daha doğru verilere ulaşabilmek için tercüman aracılığıyla soruların yinelenmesini gerektirmiştir. Görüşmelerin tamamında tercüman da hazır bulunmuştur. Tüm görüşmelerde aynı tercüman ile çalışılmış, önceden görüşmelerin araştırma içeriği ile ilgili ve araştırma sürecinde yapılan çevirinin bire bir olması gerektiğine dair ön bilgi verilmiştir.

2.3.3. Veri Analizi

İzmir İl Göç İdaresi görüşmeler esnasında ses kaydı alınmasına izin vermediği için ses kaydı yapılamamıştır. Elle yazılan veriler her görüşmeden en geç 24 saat içinde Word dosyası olarak bilgisayara aktarılmıştır. Çözümleme yapıldıktan sonra çeşitli notlar alınarak veriler tekrar gözden geçirilmiştir.

Elde edilen veriler kategorilere, kodlara ve temalara ayrıştırılmıştır. Tekrarlayan ve farklılaşan temalar belirlenerek çalışmaya son hali verilmiştir. Temalarla ilgili alıntılar ifadenin sıklığına, özgünlüğüne ve diğer katılımcılarla ortak ve farklı ifadelere göre belirlenmiştir. Ardından yazım aşamasına geçilmiş ve veriler ayrıntılı biçimde örneklendirilerek ve betimlenerek ele alınmıştır.

2.4. Etik Onay ve İzinler

Çalışma için Ege Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Yayın Etiği Kurulu'ndan etik kurul izni alınmıştır (bkz. Ek A). İzmir İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nden de Suriyeli kadınlarla görüşme yapmak için gerekli izin alınmıştır (bkz. Ek B). Ancak İzmir İl Göç İdaresi görüşmeler esnasında ses kaydı alınmasına izin vermemiştir.

2.5. Araştırmanın Sayıltıları ve Sınırlılıkları

Araştırmaya katılanların tüm soruları samimi ve doğru yanıtladıkları ve dil yetersizliği durumunda tercüman aracılığıyla bu bariyerin kaldırıldığı varsayılmaktadır.

Çalışma küçük bir grupta yapıldığı için, tüm Suriyeli kadınlar evrenini temsil etmek gibi bir iddiası yoktur. İzmir 'de ikamet eden görüşme yapılan Suriyeli kadınlarla sınırlıdır. Tezde kadınların ortak paydası Suriyeli bir kadın olarak sınırlandırılmış; etnik köken, din, yasal statü, ekonomik durum vb. dikkate alınmamıştır.

Ses kaydı alınamamış olması bir dezavantajdır ve veri kaybına sebep olmuştur; diğer taraftan, ses kaydı olmadığı için katılımcılarla doğal bir ortam sağlanmış ve daha samimi yanıtlar alındığı varsayılmıştır.

2.6. Bulgular

2.6.1. Demografik Özellikleri

Bu çalışmada toplam 26 Suriyeli kadın ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kadınların neredeyse tamamı herhangi bir güvensizlik hissetmeden, rahatça kendilerini ifade etmişlerdir.

Çalışmaya katılan Suriyeli kadınların 8'i genç yaş grubuna (15-30), 18'i orta yaş grubuna (31-45) dahildir. Tablo 3'te gösterildiği üzere, medeni durumlarına göre % 50'si (13 kişi) evli, %42'si (11 kişi) 4 ve üzerinde çocuğa sahiptir; evli olup çocuğu olmayan bir kadın vardır . Çocuğu olanların çocuk sayısı 1 ile 7 arasında değişmektedir. Görüşülen kadınların bir tanesi hiç okula gitmemiş, 2'si ilkokul, 5'i ortaokul mezunudur. % 46,2'si (12 kişi) lisans ve üzeri eğitime sahiptir; 11'i üniversite mezunudur ve içlerinde 1 tanesi de yüksek lisans yapmıştır. Şu anda çalışan kadınların yüzdesi ise % 38,46'dır (10 kişi). Burada çalışan kadınların tamamı GEM'de öğretmen olarak çalışmaktadır. Gelirini iyi olarak nitelendiren 6, orta olarak nitelendiren 11, kötü olarak nitelendiren 7 kişi vardır; 2 kişi bu konuda yanıt vermek istememiştir.

Dil becerilerine bakıldığında; sadece Arapça bilen 8 kişi vardır; yani katılımcıların % 30,76'sı sadece Arapça konuşabilmektedir. Arapça ve Türkçe bilen 3 kişi vardır. Arapça, Türkçe ve İngilizce konuşabilenler katılımcıların % 50'sini (13) oluşturmaktadır. 2 kişi Arapça, İngilizce ve Türkçe'nin yanı sıra Fransızca veya Almanca bilmektedir (Tablo 3).

Tablo 3: Suriyeli Kadınların Sosyo-demografik Özellikleri

<u>Medeni durum</u>	<u>Sayı</u>	<u>Yüzde</u>
Evli	13	50
Bekar	6	23,07
Dul	7	26,92
<u>Çocuk sayısı</u>		
4 ve üstü	11	42,30
3 ve altı	8	30,76
Yok	7	26,92
<u>Eğitim Durumu</u>		
Yüksek Lisans	1	3,84
Lisans	9	34,61
Yüksekokul	2	7,69
Ortaokul	5	13,00

İlkokul	2	7,69
Okula gitmemiş	1	3,84
Lise öğrencisi	6	23,07
<u>Şu anda</u>		
Çalışan	10	38,46
Çalışmayan	16	61,53
<u>İkamet süresi</u>		
3 ve üstü	22	84,61
3'en az	4	15,38
<u>Dil Bilme</u>		
Sadece Arapça	8	30,76
Arapça ve Türkçe	3	11,53
Arapça, Türkçe ve İngilizce	15	57,69
<u>Gelir Algısı</u>		
İyi	6	15,60
Orta	11	42,30
Kötü	7	26,92
Gelirini belirtmeyen	2	7,69

2.6.2. Derinlemesine Görüşme Bulguları

Bu bölümde Suriyeli kadınlarla yapılan derinlemesine görüşmelerden ortaya çıkan temalar tanımlanacak, katılımcıların görüşleri yapılan doğrudan alıntılarla aktarılacaktır. Katılımcılarla yapılan mülakatlar bir günün genel olarak nasıl geçtiğinden başlayıp, sanatsal, sportif ve bilişsel olarak yaptıkları aktiviteleri genel bağlamda sorarak devam etmiştir. Verilen cevaplara göre sondaj sorular sorulmuştur. Türkçe dil becerilerinin ve kadın olmalarının sosyal aktivitelere katılımlarında ne denli bir rol oynadığı ile İzmir'e ve kültüre adaptasyon durumları hakkında sorular sorulmuştur. Bu deneyimlerin Suriye'de ve Türkiye'de herhangi bir farklılık teşkil edip etmediği de sorulara dahil edilmiştir. Bu bağlamda elde edilen veriler *katıldıkları aktiviteler, engelleyici unsurlar, destekleyici unsurlar, katılmak istenilen aktiviteler* olmak üzere dört tema altında değerlendirilmiştir.

2.6.2.1. Yapılan Aktiviteler

Yapılan görüşmeler sonucunda katılımcıların yaptıkları aktiviteler şu şekilde belirtilmiştir:

Halk Eğitim Merkezleri ve UNICEF'in ortak açmış oldukları Türkçe kursu, Halk Eğitim Merkezi'nin açmış olduğu halk oyunları kursu ve kuaförlük kursu, okulların açtığı İngilizce kursu, Kur'an kursu, UNICEF'in Suriyeli öğretmenler için öğretmenlikle ilgili açmış olduğu kurslar, Kızılay-UNICEF ve İzmir Suriyeli Mültecilerle Dayanışma Derneği (SMDD) derneğinin açmış oldukları kurslar, spor salonuna gitmek, resim kursu, İngilizce kursu, yürüyüş yapmak, cebir kursu.

"Türkçe ve İngilizce kurslarına gittim. Kızılay'ın düzenlediği Çocuklar İçin Gönüllülük ve Liderlik kursu aldım. UNICEF'in düzenlediği mülteciler ve kadınlarla ilgili seminerlere katıldım." (K2, 17, öğrenci)

"Şu anda Türkçe B1 kursuna gidiyorum. Öğretmenler için verilen kursa katıldım. Halk Eğitim Merkezi'nde verilen kuaförlük kursuna gittim, üç ay sürdü ve bitirdim." (K4, 33, eczacı)

"Türkçe eğitimi ve öğretmenlik için UNICEF'in kursunu aldım ve Dokuz Eylül Üniversitesi'nde dokuz ay boyunca ücretli Cebir kursu aldım." (K3, 42, öğretmen)

"İlkyardım seminerine katıldım. Waha'nın [SMDD] düzenlediği kanunlar ve kadın hakları ile ilgili seminerlere katıldım." (K8, 43, ev hanımı)

Aktivitelerin karakteristik özelliklerine bakıldığında ortak noktaların ücretsiz ve erişilebilir oldukları görülmektedir. Katıldıkları aktivitelerde dil becerilerini geliştirmek üzere Türkçe kursu ile dini olması sebebiyle Kur'an kursu öncelikli ve belirleyici bir öneme sahiptir. Göçmenlerle direkt bir bağlantı içinde olan SMDD gibi kurumların/derneklerin etkinliklerinden daha kolay haberdar olunduğu ve daha çok katılım sağlandığı dikkat çekmiştir. Bir diğer özellik ise, Suriye'de meslek sahibi olan üniversite mezunu kişilerin birçoğunun burada UNICEF'in desteğiyle önceleri GEM'lerde, son zamanlarda da devlet okullarında öğretmen olarak çalıştıkları görülmektedir. Bu da, UNICEF'in öğretmenliğe dair bu insanlara kurslar/eğitimler vermesinin ve kadınların da eğitimlere katılmasının iş hayatına müdahil olmalarına kapı araladığının göstergesidir.

Suriye ve Türkiye arasındaki farklılıklara bakıldığında en belirgin özellik, zaman ve imkan yoksunluğu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşı küçük olan katılımcıların ise Suriye'de neler yaptıklarını hatırlamaması dikkat çekicidir. Katılımcıların üçte ikisinin Suriye'de maddi imkanlarının çok daha elverişli olduğu, istedikleri aktivitelere istedikleri zaman katılabildikleri tespit edilmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerinin bu farkı daha da belirginleştirdiği görülmektedir. Suriye'de de toplumsal cinsiyet tabanlı rollerin aktif olmasına ve negatif etki yaratmasına rağmen, oradaki dil ve kültür gibi ortak bağlar, aile ve akrabaların oluşu kadınlara imkan yaratmakta ve alan sunmaktayken; Türkiye'de artan sorumluluklar, ev

işi, yemek, çocukların bakımı vb. etkenler sosyal aktivitelere katılımı oldukça sınırlamaktadır.

"Orada hayat daha güzeldi. Evimiz daha güzeldi. Hayat rahattı. Burada hep zemin katlarda yerin altında yaşıyoruz. Burada hastalıklarım olduğu için devamlı hastaneye gidiyorum." (K15, 45, ev hanımı)

"Orada yaptıklarımı hatırlamıyorum." (K16, 18, öğrenci)

"Suriye'de aerobik yapıyordum. Burada sadece yürüyüş yapıyorum." (K11, 39, öğretmen)

"Önceden keyif için okurdum. Şimdi Türkçemi geliştirmek için her şeyi okuyorum." (K6, 45, eczacı)

2.6.2.2. Engelleyici Unsurlar

Yapılan görüşmelerde Suriyeli kadınların sosyal aktivitelere katılımında birtakım engelleyici unsurlar bulunmaktadır. Bu engeller kişisel engeller, çevresel engeller ve toplumsal cinsiyet olmak üzere üç grupta toplanmıştır.

Kişisel Engeller

Tüm sorulardan elde edilen cevaplar ışığında, kadınların sosyal aktivitelere katılımlarında birtakım kişisel engeller olduğu görülmüştür. Bu engellerin oluşmasında kadınların yaşı, eğitim seviyesi, dil becerisi, çocuk sayısı ve gelir durumları oldukça belirleyicidir. Zaman yoksunluğu, kadınların neredeyse tamamının ortak problemi olarak ortaya çıkmıştır. Kadınların özellikle aktif olarak çalışıyorlarsa ve çocuk varsa, ciddi anlamda zaman sıkıntısı yaşadıkları görülmüştür. Kendi deyimleriyle sık sık yirmi dört saatin yetmediği ifade edilmiştir.

"Hiçbir aktiviteye katılmıyorum çünkü çocuklarla hiç zaman yok. Orada (Suriye'de) tiyatrolara, parklara, konserlere giderdik." (K10, 35, ev hanımı)

"Üç yıldır spor yapamıyorum çalıştığım için. Çalışmadan önce düzenli olarak fitness yapıyordum." (K8, 43, ev hanımı)

"Kitap okumayı seviyorum ama vaktim yok. Bulmaca çözüyorum, daha kısa zaman aldığı için. Bazen internetten makaleler okuyorum." (K5, 28, öğretmen)

"Orada daha çok vakit vardı. Sohbet, muhabbet, akraba... Burada zaman yok." (K4, 33, eczacı)

Türkçe bilmemek ya da az bilmek aktivitelere katılımında belirleyici bir faktör olarak görülmüştür. Zira bir katılımcı bu durumu *"Türkçe tam anlamadığımdan zor geliyor, katılmak istemiyorum."* (K23, 35, öğretmen), şeklinde ifade etmiştir.

"Sinema hariç diğer aktiviteleri sevmiyorum. Ama burada Türkçem az olduğu için sinemaya gidemiyorum. Bazen İngilizce film izliyorum." (K4,33, eczacı)

"Sohbet muhabbete katılamıyoruz. Mesela sinemaya vs. gidecek olsak gidemiyoruz.." (K11, 39, öğretmen)

Dil bilmemeyi etkili bir gerekçe olara kabul etmeyen bir kişi vardır; o da duygusunu "Çünkü dilim yetersiz kalırsa hocayla konuşur açıklama isterim. Çekinmem." (K5, 28, öğretmen) şeklinde ifade etmiştir.

Aktivitelere katılımın önündeki bir diğer kişisel engel ise böyle bir kültürün, alışkanlığın olmamasıdır. Katılımcıların % 26.92'si (7 kişi) kendisini bu şekilde tanımlamıştır. Bu durumun katılımcıların eğitim ve gelir seviyesi ile doğrudan ilişkili olduğu görülmüştür.

"Hayatımda hiç spor yapmadım. İstemiyorum da. Suriye'de de yapmıyordum, burada da." (K18, 40, ev hanımı; K14, 45, öğretmen; K20, 37, ev hanımı)

"(Sinema, konser vb.) Hiç birine katılmıyorum. Zaman ve para olsa da katılmam. Böyle bir alışkanlığım yok." (K13, 42, ev hanımı)

"Sanatsal etkinliklere katılmıyorum. Sevmiyorum. Suriye'de de hiç gitmedim." (K20, 37, ev hanımı; K19, 34, öğretmen; K21, 45, ev hanımı)

En önemli engellerden birisi de kişilerin savaş ve göçten sonra motivasyon kaybı yaşamasıdır. Motivasyon kaybına neden olan faktörler vatan özlemi, savaş esnasında yaşanan olumsuz hatıralar, Suriye'de maddi refaha sahipken Türkiye'de sil baştan bir hayat kurmak zorunda kalmak şeklinde sıralanabilir.

"Suriye'de yapamayıp da Türkiye'de yaptığım bir şey yok. Suriye'de istediğim her şeyi yapabiliyordum maddi olarak. Rahat rahat okuyup dinlenebiliyordum. Burada yapamıyorum. Savaş öncesi ve sonrası arasında çok fark var. Ben 11 yaşındaydım. Ailem vatanım gibi. Daha önce daha güçlüydü. Yaralandım savaşta. Bir gözümü kaybettim. Tedavisi için buraya geldik ama çok geç kalmışız göz için. Eğer Suriye güvenli olursa dönmek isterim. Burada rahat olduğumuz için suçlu hissediyorum kendimi." (K25, 18, öğrenci)

"Orada evli değildim. Çok şeyi yapabiliyordum. Burada evliyim. Orada kardeşim hapiste. Aklıma gelince üzülüyorum. Yaşadıklarımızı unutamıyorum. Orada kardeşim hapiste. Orada kalanları unutamıyorum. Burada bir şey yapmak istemiyorum." (K11, 39, öğretmen)

"Suriye'de daha rahattım. Burası vatanımız değil. Orada her şeye erişebiliyordum, çalışmaya ihtiyacım yoktu. Burada çalışsam da yetişmiyor. Savaştan sonra aktivitelere katılırken moral kaybı yaşadım." (K24, 27, öğretmen)

"Orada arabamız ve eczanemiz vardı. Hayat daha kolaydı. Dil aynı, arkadaşlar var Burada her şey sil baştan." (K4, 33, eczacı)

Bir başka kişisel engel ise Suriyeli kadınların sosyal yaşamlarında yorgunluk/tükenmişlik hissetmeleridir.

"Hiçbir kurs ya da etkinlik istemiyorum. Yoruldum artık çabalamaktan. Ben master yaptım. Bir sürü diplomam var. Bir sürü kursa gittim. Artık yeni kurs falan hiçbir şey istemiyorum. İş istiyorum. Emeğimin karşılığını almak istiyorum. Ucuza çalışmak istemiyorum. Devamlı iş başvurusunda bulunmak istemiyorum. İş istiyorum." (K3, 42, öğretmen)

"Kendi işim vardı, sevdiğim rahat işim. Kendi evim, kendi arabam, kendi işim. Aile birlikteydi. Şimdi ailemin her üyesi farklı bir ülkede." (K6, 45, eczacı)

Cevresel Engeller

Sosyal aktivitelere katılımın önündeki engellerden bir diğeri çevreseldir. Kadınların kendileri sosyal aktivitelere katılmak istese dahi, çevre nedeniyle maruz kaldıkları handikaplar katılım durumlarını olumsuz etkilemiştir.

İlk etapta, aile ve sosyal desteğin olmaması oldukça belirgin bir etkidir.

"Suriye'de bale ve judo kursuna gidiyordum. Savaş çıkınca gidemedim. Düzenli olarak İngilizce kursuna gidiyordum. Her yıl mutlaka tatile, gezilere giderdik. Burada baba da olmadığı için sorumluluk daha da arttı ve orada yaptıklarımızı yapamıyoruz. Babam olmadığı için ve annem ile ağabeyim çalıştığı için küçük kardeşime ve ev işlerine ben bakmak zorundayım." (K2, 17, öğrenci)

"Vakit bulursam yürüyüş yapıyorum. Çocukları bırakacak hiç kimsem, ailem, akrabam yok." (K4, 33, eczacı)

"Bütün akrabalarım Suriye'de. Burada amcam dışında kimse yok. Kimsem olmadığı için aktivitelere genelde katılamıyorum." (K9, 18, öğrenci)

Kamusal olarak bakıldığında etkinliklerin ücretli olması ve ihtiyaçlarını tam olarak gidermeye yönelik olmaması önemli bir çevresel engeldir. Örneğin, Türkçe kurslarının ücretli olması, dil öğrenmeyi öteleyen bir faktördür. Pek çoğu ellerindeki kısıtlı parayı eninde sonunda Türkçe öğrenmek zorunda oldukları için mecburen ayırdıklarını ifade etmişlerdir. Nitekim, kadınların üçte biri dil yetersizliğinin sosyal hayatlarını olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Sadece Türkçe kursları değil, diğer kursların da ücretli olması Suriyeli kadınların aktivitelere katılımını olumsuz etkilemekte, beş katılımcıdan dördü ücretsiz kursları tercih ettiğini belirtmektedir.

"Çalıştığım zamanlarda gidemiyorum ancak kurslar ücretsiz olursa zaman yaratıp gidebilirim. Okulun aktivitelere (ücretsiz olduğu için) katılıyorum." (K14, 45, öğretmen)

Ekonomik refah kadınların algısını ve katılımını etkileyen oldukça önemli bir faktördür ve bunu K7 (36, ev hanımı): *"Orada tarlada çalışıyordum, burada lokantada çalışıyorum. Aktivite yok."* şeklinde dile getirmiştir.

Katılımcıların bazıları kendi istekleri doğrultusunda herhangi bir seminere, kursa veya aktiviteye katılmak istediklerinde tercüman eksikliği veya yetersizliği nedeniyle bu tür etkinliklere katılmadıklarını dile getirmişlerdir. Bu durumu K12 (45, öğretmen) *"Kurslara katılıyorum ama tercüman da olsa bilmediğimiz anlamadığımız bir şey mutlaka kalıyor."* şeklinde dile getirmiştir.

Fiziksel engeller kategorisinde karşımıza çıkan dış mekanlardaki etkinlik alanlarının yetersiz (kırık, bozuk vb.) olması katılımcıların aktifliğini belirlemede rol oynamıştır.

"Evimin hemen karşısındaki parkta bütün spor aletleri var ama çoğu kırık olduğundan orayı kullanamıyoruz." (K4, 33, eczacı)

Çevresel bir faktör olarak ele alabileceğimiz güvenlik kaygısının da kadınlar için önemli bir nokta olduğu tespit edilmiştir.

"Orada, Halep'te dışarı daha rahat çıkardım. Burada akşam 7'den sonra çıkamam. Tehlikeli oluyor. Komşum varsa belki." (K3, 42, öğretmen)

Kadınların ifadelerinde dinin de çeşitli biçimlerde aktivitelere katılımın önünde bir engel olabileceği görülmüştür. Bazı kadınlar kadın-erkek karışık alanlarda olmak istemediklerini dile getirmiştir. Görüşülen kadınların tamamı örtülüdür ve bazıları kendileri kapalı oldukları için bazı ortamlarda rahat edemediklerinden aktivitelere katılmaktan kaçındıklarını ifade etmişlerdir.

"Spor salonuna gidiyorum, zumba için. Sadece kadınların olduğu sportif etkinliklere katılıyorum. Yüzmeye gitmek istiyorum. Sadece kadınlar için olan bir yer bulamadım. Her yer karma." (K24, 27, öğretmen)

"Buradakiler fazla açık. Bu beni sosyal olarak katılımda engelleyebiliyor ama alıştım gibi. Alıştım. Anlayabildim. Çünkü onlar böyle büyüdüler." (K25, 18, öğrenci)

"Kilo vermek için yürüyüş yapmak istiyordum ama dışarıda kadın-erkek karışık olduğu için gidemiyorum." (K14, 45, öğretmen)

"Spor salonuna gitmek istiyorum ama burada her yer kadın-erkek karışık olduğu için gidemiyorum." (K5, 28, öğretmen)

"Evde aerobik ve pilates yapıyorum. Bunlar dışında yoga, zumba yapmak isterdim. Ama salonlar uzak olduğu için, zaman olmadığı için ve kapalı olduğum için olmuyor." (K4, 33, eczacı)

Sosyal dışlanma kaygısının aktivitelere katılmalarında etkili olduğunu K3, (42,

öğretmen) *"Kapalı olmak dezavantaj. Dışarıda kapalı olduğun için dışlıyorlar."* sözleriyle dile getirmiştir. Sosyal dışlanmanın kimi zaman örtülü olmak, kimi zaman Suriyeli olmak gibi kılıflarla katılımcıların karşısına çıktığı görülmüştür. Dışlanma, sosyal hayatta ve sosyal hayatın bir parçası olan aktivitelere katılımında kadınlar için bir engel konumuna gelmiştir.

"Sadece kadın olarak değil ama Suriyeli bir kadın olarak otobüste sıkıntı yaşadım. Detay anlatmak istemiyorum." (K1, 40, öğretmen)

"Suriyeli olduğum için zaman zaman sıkıntılar yaşadım. Mesela, alışveriş merkezinde kredi kartı kabul etmediler. Taksitli satış yapmıyorlar Suriyeli olduğumuz için." (K23, 35, öğretmen)

"Suriyeli olduğum için bazen zorluk çekiyorum. Bir kursa kaydolurken laf söylüyorlar." (K25, 18, öğrenci)

"Suriyeli olduğum için telefon ettiğimizde, hastane randevusu alırken sıkıntı yaşıyorum. Suriyeli olduğum için farklı davranıyorlar." (K15, 45, ev hanımı)

"Suriyeli olduğum için sıkıntı yaşadım. Bakışlarından yabancı hissettiriyorlar." (K9, 18, öğrenci)

Toplumsal Cinsiyet İlişkileri

Bulunduğu toplumdan ve kültürden etkilenen toplumsal cinsiyet ilişkileri , içinde olduğu zamandan ve mekandan da etkilenmektedir. Suriyeli kadınların göçün kendi dinamizmi içinde yaşadıkları, sosyal aktivite bağlamında kadın olmaktan kaynaklı ne tür sorunlar yaşadıkları şeklindeki soruya, sosyal aktivite çerçevesinde değil de genel çerçevede kadın olmaya ilişkin yanıtlar verdikleri görülmüştür.

"Kocam diş hekimi, ben eczacıyım. Türk vatandaşlığı aldık. Suriye'ye gidip gelirken eşim değil ama ben memurlar tarafından sınırlarda kadın olduğum için sıkıntı yaşadım." (K6, 45, eczacı)

"Keşke erkek olsaydım. İşlerimi daha kolay hallederdim. Suriye'de de burada da sıkıntı yaşadım kadın olduğum için." (K7, 36, ev hanımı)

"İş başvurusu yaparken erkek varsa onu tercih ediyorlar." (K4, 33, eczacı)

"Bilet almak istedim başka bir şehre gitmek için. Bana bilet vermediler kadın olduğum için. Suriyeli bir erkek gönderdim aynı bileti aldırılmaya. Ona verdiler. Hem kadın hem Suriyeli olmak çok zor. İş bulamıyorum." (K3, 42, öğretmen)

"Doğum yaparken doktorlar ve hemşireler 'neden doğuruyorsun' dediler." (K20, 37, ev hanımı)

Toplumsal cinsiyetin etkisinin başka bir yansımasını bir soruya *"Oğullarım büyük*

olduğu için sorun yaşamadım." şeklinde cevap veren K21 (45, ev hanımı) örneğinde görmekteyiz. Zira, oğulları üzerinden bir erkek aracılığıyla kendini koruma ve güvence altında hissettiğini ifade etmiştir.

Bir günün nasıl geçtiğine dair sorulan başka bir soruya ise halen lise öğrencisi olan altı kişi hariç tüm kadınların ortak yanıtı "kahvaltı hazırlamak, (varsa) çocukları okula götürmek, ev işi (temizlik, çamaşır, bulaşık, ütü) yapmak, öğle ve akşam yemeği hazırlamak, (varsa) çocukları okuldan almak, ödevlerine yardım etmek" şeklindedir. Halen öğrenci olanlar ise okuldan sonra evdeki vakitlerinde annelerine ev işlerinde yardım ettiklerini, kardeşlerine baktıklarını söylemişlerdir. Kadınların bir kısmı bu kadınlık rollerinin yanı sıra dışarıda çalışmakta, bir kısmı ise evde el işi, boncuk işi vb. yaparak para kazanmaktadır.

"Suriye'de çalışmıyordum, burada mecburen çalışıyorum. Kadınlar o kadar erkeklerle karşılaşmıyordu. Şimdi mecburen daha çok dışarı çıkıyorum, daha çok muhatap oluyorum." (K8, 43, ev hanımı)

Evlilik yoluyla toplumsal cinsiyet rolleri pekişmekte, kadınların sorumlulukları artmaktadır ve bu durum göçmenlik durumunda da değişmemektedir.

"Orada bekarım, burada evli. Çocuk var. Her şeyi ben yapıyorum. Burada ailem yok." (K11, 39, öğretmen)

"Hiçbir aktiviteye katılmıyorum. Kocam izin vermiyor." (K14, 45, öğretmen)

Toplumsal cinsiyetin kültürlerin etkisiyle şekillenen bir olgu olduğu düşünüldüğünde, Suriye ve Türkiye arasındaki kültürel farkların da sosyal aktivitelere katılımında önemli bir rolü olduğu görülmektedir.

"Türkiye'de herkes (kadınlar da erkekler de) daha rahat. Suriye'de yapamazdık. Orada kızlar tek başına sinemaya vs. gidemez." (K23, 35, öğretmen)

Çocuk bakımı gibi ortak sorumluluk gerektiren durumlar da toplumsal cinsiyet rolleri aracılığıyla kadınlara atfedildiği için, bu da bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır.

"Burada ev işi ve çocuklarla geçiyor gün." (K4, 33, eczacı)

2.6.2.3. Destekleyici Unsurlar

Savaş sonrası zorla yerinden edilen katılımcı kadınlar için sosyal aktivitelere katılım hayatta kalma çabasının bir parçasıdır. Bu nedenle destekleyici unsurlar hayatı pekiştiren unsurlardır. Kişisel olarak kendilerini motive edecek unsurlar bu başlık altında ele alınmıştır.

Sağlıklı yaşam ve kilo vermek, kendine zaman ayırmak, fit olmak özellikle sportif faaliyetlere ilişkin sorularda ifade edilen kişisel destek mekanizmaları arasındadır.

"Haftada 2-3 kez yürüyüş ve evde aerobik yapıyorum. Spor salonuna gitmek istiyorum"

ama kapalı olduğum için her yere gidemiyorum. Şimdi zaten vakit de yok, ama kendim için evde spor yapıyorum." (K4, 33, eczacı)

"Kilo vermek için yürüyüş yapmak istiyordum ama dışarıda kadın-erkek karışık olduğu için gidemiyorum." (K14, 45, öğretmen)

"Suriye'de aerobik yapıyordum. Burada sadece yürüyüş yapıyorum. İmkan olsa zumba, yoga ve aerobik isterim." (K11, 39, öğretmen)

"Bazen evde gym ve dans yapıyorum. Bazen de mahallede basketbol ve koşu. İnciraltı'na gidersek koşuyorum. Fırsat olsa bisiklet, yüzme ve basketbol kursu isterim." (K9, 18, öğrenci)

Kendine zaman ayırmak ve kendi kişisel gelişimini desteklemek için çevrimiçi mecralardan yararlandığını dile getiren bir katılımcı kendisini *"Online kitap, gazete, dergi okuyorum. Online Türkçe öğreniyorum. Çocuklara masal okuyorum. Uzaktan eğitimle Gaziantep Üniversitesi'nde İlahiyat okuyorum, ona çalışıyorum. Türkiye'de de diplomam ve işim olsun istiyorum. Kendime alan yaratmaya çalışıyorum."* (K1, 40, öğretmen) şeklinde ifade etmiştir.

Motivasyonunu sanatsal ya da sportif aktivitelere katılarak değil, kitap okumak gibi bilişsel bir yolla sağlayan başka bir katılımcı ise şunları söylemiştir:

"Kitap ve dergi okuyorum. İnternette de takip ediyorum. En son Alişan Kaypakkaya'nın ikinci kitabını sipariş verdim. Roman ve kişisel gelişim kitapları okuyorum. Gazeteden (Hürriyet) haberleri takip ediyorum. Bulmaca çözüyorum." (K22, 33, inşaat mühendisi)

Aile ve arkadaşlarla bir araya gelmek, yalnız kalmamak ve sosyalleşmek aktivitelerle katılımı olumlu yönde etkilemektedir. Bunun için özellikle ücretsiz ya da düşük ücretli Halk Eğitim Kursları, UNICEF'in düzenlediği kurslar, SMDD'nin düzenlediği etkinliklerin kadınlar için ortamlar yarattığı, yeni fırsatlar sunduğu belirtilmiştir.

"Arkadaşlarla kahvaltılara, gezmelere gidiyoruz. Okulun düzenlediği halk oyunları kursuna katılıyorum. Ayda en az bir defa ailece sinemaya gidiyoruz. Çim konserlerine katılıyoruz." (K22, 33, inşaat mühendisi)

"Burada daha çok gezmeye çıkıyorum. Alışveriş, piknik, komşularla bir araya gelmek..." (K20, 37, ev hanımı)

"Kur'an kursuna gidiyorum. Orada yeni insanlarla arkadaş oluyorum, hem de Kur'an okuyoruz. Kızımı okula götürüyorum. Orada öğretmenler, velilerle karşılaşıyoruz, sohbet ediyoruz..." (K13, 42, ev hanımı)

"Halk Eğitim kurslarına katılıyorum. Koşu yarışmalarına ve okuldan sonra basket

kursuna katılıyorum." (K9, 18, öğrenci)

"SMDD ve UNICEF'in düzenlediği liderlik ve gönüllülük eğitimlerine katıldım. Yine düzenlenen etkinliklerde ihtiyaç varsa gönüllü tercümanlık da yapıyorum." (K2, 17, öğrenci; K25, 18, öğrenci)

Din ve dini aktiviteler motive edici bir durumdur. Katılımcıların yeni yaşamlarına adapte olmalarında destekleyici en büyük unsurlardan birinin din olduğu görülmektedir. Görüşme yapılan katılımcıların tamamı Müslüman ve örtülü kadınlardan oluşmaktadır. Çalışmayan kadınların üçte biri Kur'an kursuna katıldıklarını, diğerleri ise evde kendilerinin Kur'an okuduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların % 20'si ise sadece Kur'an ve rivayetler okuduğunu belirtmiştir. Görüşmelerin tümü dikkate alındığında herhangi bir soru içinde dinden bahsetmeyen katılımcı olmamıştır.

"Sadece Kur'an okuyorum; hem vakit hem dilden dolayı. Bana çok iyi geliyor. " (K10, 35, ev hanımı)

Belediyenin düşük ücretli spor salonları ve parklardaki kardiyo aletleri, yürüyüş parkurları, bisiklet yolları, ücretsiz fuar etkinlikleri gibi erişilebilir alanların aktiviteye imkan sağlaması bakımından faydalı oldukları görülmüştür.

"Bazen evde gym ve dans yapıyorum. Bazen de mahallede basketbol ve koşu. İnciraltı'na gidersek koşuyorum." (K9, 18, öğrenci)

"Suriye'de tiyatroya, sirke giderdim. Burada da fuarda tiyatro festivallerine gidiyorum." (K6, 45, eczacı)

"Okulun düzenlediği ücretsiz etkinliklere katılıyorum." (K14, 45, öğretmen)

2.6.2.4. Katılmak İstenilen Programlar

Görüşme yapılan kadınların katılmak istedikleri programlar şu şekilde belirtilmiştir: Maddi imkan ve zaman yoksunluğundan hala gidemeyenler ve dil becerisini geliştirmek isteyenler için Türkçe kursu, ortak değerleri pekiştirmek için Kur'an kursu, kendi becerileri ve ilgi alanları doğrultusunda yemek-pasta-baklava kursu, terzilik (tekstil), el sanatları, hat, makyaj, fotoğrafçılık, muhasebe, kuaförlük kursları, müzik (gitar, bağlama, koro), spor (gym, tenis, yüzme, yoga, zumba, aerobik, basketbol, atletizm, satranç) etkinlikleri, özellikle halen öğrenci olanlar ve bu süreçte bildiği dilleri unutanlar için dil (İngilizce-Fransızca) kursları, ihtiyaçları doğrultusunda ilkyardım kursu ile savaş ve sonrası dönemde psikolojik olarak etkilendikleri ve bir yöntem geliştirmek istedikleri için kişilerarası iletişim, çocuklarla iletişim, öfke kontrolü kursları talep edilmektedir.

"Sağlıkla ilgili ilkyardım kursuna gitmek isterim. Öncelikle yabancılarla iletişimimi

iyileştirmek için kişilerarası iletişim kursu almak isterim. Bir de spor salonuna gitmek." (K5, 28, öğretmen)

"Bağlama kursu, yoga ve zumbaya katılmak isterim. Çocuklara daha iyi davranabilmek için kişilerarası iletişim ve öfke kontrolü eğitimleri almak isterim. Ama dil bilmediğim için katılamıyorum." (K4, 33, eczacı)

"Türkçe A1 ve İngilizce kurslarına gittim. Fırsatım olsa gitar, hat ve satranç kurslarına katılmak isterim." (K5, 28, öğretmen)

Talep edilen etkinliklerin çoğunluğu ihtiyaç gidermeye yönelik olup, görece az bir kısmı ise kişisel gelişimlerini desteklemek doğrultusundadır. Katılmak istedikleri programlara dair konuşurken katılımcıların neredeyse tamamı cümleye "zaman ve imkan olsa" diye başlamıştır. Yaptıkları dışında başka bir aktiviteye katılmak istemeyenlerin oranı ise dörtte birdir.

"Her gün yürüyüş yapıyorum. Her yaz denize gidiyoruz. Bazen denize bazen özel havuza gidiyoruz yüzmek için. Başka bir spor yapmak istemiyorum." (K6, 45, eczacı)

"Öğrencilere spor dersi veriyorum. Koşu, yürüyüş yapıyorum. İstedğim başka spor yok." (K12, 45, öğretmen)

"Hangi kurslara katılmak istersiniz?" sorusuna verilen bir cevap *"Türkçe kursu ücretsiz açılırsa belki. Ama tek başıma katılmak istemiyorum." (K21, 45, ev hanımı)* şeklindedir. Verilen cevap bir nebze ihtiyaç gidermeye yönelikken, diğer taraftan sosyalleşme ve yalnız gitmeme koşulu da içermektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Suriyeli kadınların zorunlu göç deneyimi, sosyal aktivitelere katılım ekseninde ele alınmış ve genel bağlamda eski hayatlarına kıyasla oldukça ayırt edici özelliklere sahip olduğu görülmüştür. Sorulan sorular sosyal aktivite bağlamında sorulsa da, verilen cevaplar genel çerçevede verilmiştir. Diğer bir ifadeyle, soruların kapsamı sınırlı olmasına rağmen, katılımcılar gündelik yaşamlarından tutun kaygılarına, genel hayat beklentilerine, önceki ve şimdiki hayatlarını her anlamda kıyaslamaya kadar çok geniş bir yelpazede yanıtlar vermişlerdir. Bu da kadınların kendilerini anlatmaya, anlaşılmaya ne denli ihtiyaç duyduklarının göstergesidir.

Sanatsal, sportif ve bilişsel olarak ele alındığında kadınların en çok sportif aktivitelere dahil oldukları görülmüştür. Çünkü sportif aktivitelerin birçoğu evde kendi başına, parklardaki spor aletleriyle ya da en basitinden yürüyerek yapılabilirdiği ve ücretsiz olduğu için kadınlar basit ve ücretsiz olan bu aktivite grubunda yoğunlaşmışlardır.

İzmir'deki Suriyeli kadın profiline bakıldığında ekonomik düzeylerinin kritik ve sosyal hayatlarının kendi komuniteleri içinde devam ettiği görülmektedir. Çelik'in (2018) de aktardığı gibi, dünyadaki mülteciler ele alındığında, göç ettikleri toplum ile kıyaslandığında sosyo-ekonomik açıdan ve eğitim seviyeleri bakımından zayıf oldukları ve mültecilerin de çoğunluğunun kadın ve çocuklardan oluştuğu görülmektedir. Bu durumun Türkiye'deki Suriyeli göçmenler için de benzerlikler taşıdığı iddia edilmektedir (s.34). İzmir'de yaşayan Suriyeli göçmen profiline bakıldığında ise farklı sosyo-ekonomik düzeylere sahip oldukları, fakat hem evrensel hem de Türkiye'deki genel profilden farklı olarak araştırma grubumuzda lisans ve üstü eğitim alanların % 46,15'lik bir grubu oluşturduğu görülmektedir.

Yapılan sosyal aktiviteler incelendiğinde birçoğu dernekler vasıtasıyla gerçekleşmiştir. Kızılay, UNICEF ve SMDD gibi kuruluşlar İzmir'deki Suriyeli kadınlar için kapılar açan ve oldukça destekleyici bir konumdadır. Bunda dernekler aracılığıyla bir araya gelmek, kendi hemşerileri ile vakit geçirmek algısı ve isteği oldukça tetikleyicidir. Öksüz'ün (2018) de ifade ettiği üzere, bir topluma yeni giren bireyler ister istemez kendilerine yakın kültüre sahip olan bireyler ya da topluluklar ararlar (s.89).

Sosyal aktivitelere katılımı engel olarak çıkan pek çok sebep aslında toplumsal cinsiyet ilişkileri kaynaklıdır; ancak kadınlar bunu farklı mazeretler şeklinde ifade etmişlerdir. Shaw'ın (1994) da tartıştığı üzere, eğer serbest zaman katılımı kadınların yaşamları ve tercihleri üzerinde toplumsal cinsiyet ilişkilerini bir şekilde yeniden üretir, sürdürür veya pekiştirirse, aktivitelere katılım hiçbir karşıt etkisi olmayan, sadece istenen ya da yararlı bir deneyimmiş gibi kavramsallaştırılmaz (s.14). Çocuklara bakmak, ev işi, yemek, temizlik ekseninde günlerini doldurmak kadınların yaptıkları eylemlerin başında gelmekte, bu da yeni üyesi oldukları topluma katılmayı, uyum sağlamayı, kendilerine nitelikli zaman ayırmayı geciktirmektedir. Kadınların evli, bekar ya da dul olması yukarıda belirtilen ortak sorumluluk gerektiren (çocuk bakımı, yemek yapma vb.) işlerde aktif olma derecelerini etkilememiştir; çünkü toplumsal cinsiyet rolleri Suriye'de kazanılmış, Türkiye'de pekiştirilmiştir. Sarıgöl'ün (2013) de iddia ettiği gibi, salt mekânsal değişiklik cinsiyet eşitliğini sağlamaz (s.148). Evli kadınların ev içi rollerinin yanı sıra çalışma hayatına katılmaları sorumluluklarını daha da artırırken; dul kadınlar varsa erkek çocuklarından medet ummakta yahut kendileri ekstra işler yapmaktadırlar.

Sosyal aktivitelere katılımın önündeki engellerden biri olan güvenlik kaygısı ise yine toplumsal cinsiyet tabanlıdır; zira kocaları, erkek çocukları veya erkek kardeşleri istediği saatte istediği yere gidebiliyorken kadınların böyle bir kaygı yaşamaması kültür ve kültürün getirilerinin bir uzantısı değil midir? Haliyle bu durum biyolojik cinsiyete atfedilen rollerle

doğrudan ilişkilidir. Özellikle akşam saatlerinde tek başına dışarı çıkmaya çekindiğini ifade eden Suriyeli kadınlar, güvenlik kaygısı nedeniyle sosyal aktivitelerden uzaklaşabilmektedir. Türkiye'nin Isparta ilinde göçmen kadınlarla yapılan bir çalışmada, kadınların çoğunluğunun gerek maddi imkânsızlıklardan gerekse yaşadıkları korku ve kaygıdan ya da Isparta'yı iyi bilmemelerinden dolayı sosyal hayata karışamadıkları tespit edilmiştir (Kömürcü ve diğ., 2011, s.125). İzmir'deki Suriyeli kadınların bir kısmının da benzer kaygıları taşıdığı görülmüştür.

Sosyal aktivitelere katılımında bir diğer önemli faktör dildir. Türkçe dil yeterliliği kadınların özgüvenini, dertlerini açıkça anlatabilmelerini ve bir dereceye kadar özgürlüklerini sağlamaktadır ve bu yüzden elzemdir. Almanya'daki Türkiyeli göçmen kadınlara dair yaptığı çalışmada Sarıgöl (2013), kadınlar arasında ve toplum nezdinde kadınlara yönelik ayrımcılığa neden olan en önemli faktörlerden birinin dile hakimiyet olduğunu; Almancayı konuşabilen kadınların en azından kendilerini ifade edebildikleri için nispeten kendilerine güvenleri olduğu gibi sosyal yaşama katılım oranlarının da yüksek olduğunu belirtmiştir (s.148). Dil bilmenin Almanya'da ve Türkiye için İzmir özelinde kadınlar açısından oldukça benzer etkiler yarattığını görmekteyiz. Ancak, dil bilmeyen ya da dil yeterliği düşük olan, aynı zamanda eğitim seviyesi de düşük Suriyeli kadınların genellikle Suriyeli yada Türkiyeli Arap veya Kürtlerin olduğu bölgelerde yaşamaları Türkçe öğrenme gereksinimlerini azaltmakta ve burada kendi küçük Suriyeli mahallelerini oluşturarak kendilerini İzmir'e, yeni kültüre, yeni topluma kapatmalarına sebep olmaktadır. Sosyal aktivitelere katılımı da haliyle kendi küçük toplulukları içinde ve eski alışkanlıkları ekseninde devam etmektedir. Bakıoğlu ve diğerlerine (2018) göre, dil uyumsuzluğu veya yetersizliği mültecilerin toplumun diğer bireyleri ve alanlarıyla iletişimlerini engellemekle birlikte, kendi ihtiyaçlarını anlama ve anlatma bakımından da kendilerine büyük zorluklar yaratmaktadır (s.60). İzmir'deki Suriyeli kadınlar özelinde bakıldığında ise dil bilmemekten kaynaklanan bir kötü muamele olduğuna dair herhangi bir bulgu çıkmamıştır, ancak kültürel bağlamda bir engel oluşturduğu açıktır. Öte yandan, Türkçe öğrenen ve dilini daha da geliştirmek isteyen kadınların sosyal aktivitelerde daha aktif oldukları, İzmir'e daha çok adapte oldukları, hatta kimilerinin mesleği olduğu halde burada yeni üniversiteye başlamaları Türkiye'de yeni bir hayat kurmak için ne denli çabaladıklarının göstergesidir.

Bir diğer önemli nokta eğitim seviyesidir. Lisans ve üstü dereceye sahip olan kadınların kendilerini daha iyi ifade ettikleri, maddi imkanları olmasa dahi kendilerine bir şekilde alan yaratmaya çalışarak -en azından- ücretsiz aktiviteler yaptıkları, bilişsel aktiviteler yoluyla kişisel gelişimlerini destekledikleri görülmüştür. Diğer taraftan okumamış veya

ilkokul mezunu kadınların sosyal aktivite kültürünün olmadığı, böyle etkinlikleri bilmedikleri ve bilmemesine rağmen ihtiyaç duymadıklarını dile getirmeleri oldukça önemlidir. Zira, bildiği sınırlar içinde yaşayan kadınların özellikle yeni bir ülkede, yeni bir kültürde kendilerine yabancı aktivitelere kapalı olmaları da aslında tabiatlarının gereğidir. Çünkü, eğitim seviyesi düşük olan bu kadınlar, günlük yaşamlarında -varsa kocaları yada oğullarının himayesinde- evlerinin içinde hayatlarını idame ettirmektedirler. Bu nedenle sosyal aktivitelere katılmaları, sosyal aktivite yoluyla yeni toplumlarına uyum sağlamaları hayli zordur. Rublee ve Shaw'ın (1991) belirttiği gibi, kadınların fiziksel ve sosyal hareketliliğine dair engeller, sosyal yaşamın bütün yönlerine katılımlarını negatif olarak etkilemektedir ve bu da göçmen kadınların sosyal entegrasyonunu zora sokmaktadır.

Savaş sonrası motivasyon kaybı yaşayan kadınların yorgunluk ve tükenmişlik hissetmesi aslında oldukça olağandır ve yeni bir şey değildir. “Suriye'den Türkiye'ye Kadın Olmak” isimli çalışmalarında Cankurtaran ve Albayrak (2019), zor koşullarda yaşayan mülteci kadınların ağır sorumluluklarla ve yaşadığı acılarla baş etmede büyük özveride bulduklarını, ancak göçün yarattığı stresin fiziksel ve psikolojik açıdan yükünü de taşıdıklarını belirtmektedirler (s.59). Savaş, göç, artan sorumluluk ve değişen düzenin beraberinde getirdiği stres kadınlara tükenmişlik hissiyle geri dönmekte ve yaşamlarını olağan şekilde idame ettirmelerini, sosyal aktivitelere katılımlarını zorlaştırmakta veya ötelemektedir.

Dini faktörlerin ise hem engelleyici hem destekleyici olduğu görülmüştür. Öncelikle, Martin ve Mason bir çalışmalarında (2004) dini tatillerin insanların sosyal aktivitelere katılım şeklini etkilediğini, hatta dinin kendisinin bir serbest zaman aktivitesi olabileceğini dile getirmektedirler. Ayrıca, dini aktivitelere ayrılan zamanın (örneğin İslam'da namaz, oruç, hac) kişinin kendi iradesiyle ayırdığı bir zaman olduğu için serbest zaman aktivitesi olarak görülebileceğini savunmuşlardır. İslam dininin serbest zamana etkisi üzerine yapılan bir çalışmada ise güçlü aile bağları ve aileyle beraber zaman geçirmenin yapılan aktiviteleri etkilediği ifade edilmiştir (Stodolska ve Livengood, 2006).

Bu çalışmada başörtülü olmanın İzmir'deki insanlar tarafından dışlanmalarına sebep olduğunu düşünenler olduğu gibi, İzmir'deki insanların kıyafetlerinin kendilerine farklı ve açık geldiğini ifade edenler de olmuştur. Başörtülü olmalarından dolayı kendini sosyal olarak rahat hissedemeyen kadınlar, sosyal aktivitelere katılırken de daha çekimser davranmaktadırlar. Ayrıca, aktivite alanlarının kadın-erkek karma yapıya sahip olması katılımdaki dezavantajlı faktörlerdendir. Stodolska ve Livengood'un (2006) çalışmalarında, İslam dininde çocukları devamlı eğitime ve yönlendirme, geleneksel ahlaki değerleri aktarma, giyim kuşam, konuşma ve davranışlarda mütevazî olmanın yanı sıra kadın-erkek karışık

ortamlar, flört etmek, açık giyinmemek ve alkol kullanmamanın yapılan aktiviteleri etkilediği belirtilmiştir. Bu durum çalışmamızda baş örtüsü takmak ve kadın-erkek karışık ortam olduğunda aktiviteye katılımı engellemesi bakımından örtüşmektedir. Ancak, din Kur'an kursu gibi aktiviteler sayesinde destekleyici bir element haline de gelmektedir. Kur'an kursları aracılığıyla kadınlar hem okuma yaparak bilişsel bir aktiviteye katılmakta hem de bir sosyalleşme alanına girerek yeni insanlarla tanışıp, kültür ve toplumun bir parçası olmaktadır. Stodolska ve Livengood (2006) yaptığı aynı çalışmada, farklı dil, din ve sosyal normların, kilise ve mahalle ortamının göçmen kadınları daha eve bağımlı, pasif ve çocuk bakımından sorumlu hale getirdiği belirtilmiştir. Ancak İzmir'de yaşayan Suriyeli kadınlara baktığımızda farklı dil, sosyal normlar ve aynı din olsa da dinin pratikte farklı şekillerde uygulanması kadınları pasif ya da eve bağımlı yapmamış; aksine Kur'an kursu gibi aktiviteler aracılığıyla evden çıkıp sosyalleşmelerine kapı açmıştır.

Suriyeli kadınların sosyal aktivitelere katılımlarında destekleyici olan faktörler sağlıklı olmak, kilo vermek, kendine zaman ayırmak, kişisel gelişimini desteklemek, iş bulmak, sosyalleşmek ve erişilebilir/ücretsiz alanlar şeklinde sıralanabilir. Ücretsiz kurslar, park ve benzeri alanlardaki erişilebilir aktivite sahaları, dernek faaliyetleri kadınların aktivite yapmasına olanak tanımakta, sosyalleşmelerini, rahatlamalarını, adapte olmalarını sağlamaktadır.

Genç ve orta yaş grubu olarak kategorize ettiğimiz çalışmada, gençlerin de orta yaş grubunun da katılmak istedikleri aktivitelerin daha sonra iş bulmalarına da yarayacak nitelikte olması, birincil ihtiyaçların önemini vurgulamaktadır. Aslında sosyal aktivite gibi kişiye özgü ve ikincil yollarda bile iş bulma amacı gütmeleri, kadınların genel bağlamda sosyal aktiviteye katılım sıklığının de açıklayıcısı olabilir. Çünkü geçimini sağlamak gibi birincil ihtiyaçlar sosyal aktivite gibi ikincil ihtiyaçları gölgede bırakır. Bloch'un (2000) İngiltere'de göçmenlere dair yaptığı çalışmada söylediği gibi güvenlik kaygısı ve vatandaşlık hakları eşit olmadan, yapısal ve duygusal olarak sosyal hayata katılım sağlanması oldukça zordur (s.86).

Suriyeli kadınların sosyal aktivitelere katılımı neden önemlidir? Bu katılımın sonuçları bize neyi ifade eder? Aslında hem kendi ülkeleri olan Suriye hem de göç ettikleri ülke olan Türkiye'nin politik yapısından, ekonomik durumuna, sosyal anlayışına, ülkeler ve kişiler arası ilişkilerden, kültürel etkilere kadar çok geniş bir yelpazede cevap verilebilecek olan bu soru daha spesifik bir boyutta ele alınmıştır. Bu çalışmada ikisi de ayrı ayrı zorluklar barındıran göç ve kadınlık halleri birleşince ortaya çıkan durumun, sosyal aktiviteler aracılığıyla sosyal yaşantıya olan etkisi İzmir'de yaşayan Suriyeli kadınlar ekseninde incelenmiştir. Araştırma, eril sistem içinde yaşayan kadınların sosyal hayatlarının, göç deneyimi sonrasında nasıl

etkilendiğini göstermek bakımından önemlidir. Araştırma grubu, tüm Suriyeli kadınlar evrenini temsil edemeyeceğinden sınırlılıkları vardır ve çalışmaya katılan kadınların etnik kökeni, yasal statüsü, ekonomik durumu ve benzeri durumlar dikkate alınmamıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, göçün kavramsal çerçevesi çizildikten sonra, kadınlara olan ilişkisi, toplumsal cinsiyetin önemi, etkisi ve sosyo-kültürel bir değişken olarak sosyal aktiviteden bahsedilmiştir. İkinci bölümde ise, nitel bir araştırma olan çalışmanın amacı, yöntemi, araştırma grubu ve bulgular ifade edilmiştir. Elde edilen verilere göre, Suriyeli kadınların yaptıkları aktivitelerin ücretsiz ve çeşitli derneklerin düzenlediği aktiviteler olduğu dikkat çekmektedir. Yapılan aktiviteler Suriye ve Türkiye arasında ekonomik durumları iyiye farklılık teşkil etmemektedir; ancak genellikle Türkiye'ye göçten sonra maddi durumun kötüleştiği görülmektedir. Yaşı küçük olan (15-20) katılımcılar ise Suriye'de yaptıkları aktivitelerin tamamını hatırlayamadıklarını belirtmişlerdir; bu bulgu ise başlı başına Türkiye'de yaşayan Suriyeli kadınların buradaki hayatlarının, yaşam koşullarının iyileştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Nitekim, çocukluğu savaşla gölgede kalmış bireylerin gençlik dönemlerinde kendilerini sosyal aktiviteler aracılığıyla iyileştirmesine ve geliştirmesine olanak sunmak hem insani olacaktır, hem de devletin Türkiye'de devamlı kalması muhtemel bireyleri kazanması bağlamında etkili bir adım olacaktır. Aktivitelere katılımdaki engelleyici unsurlara dair veriler kişisel, çevresel ve toplumsal cinsiyet kaynaklı engeller olarak alt başlıklarla açıklanmıştır. Bunlar zaman yoksunluğu, dil bilmemek, aktivite kültürünün olmaması, savaştan sonra oluşan motivasyon kaybı, tükenmişlik, aile ve/ya sosyal desteğin olmayışı, başta Türkçe kursları olmak üzere kursların ücretli oluşu, tercüman eksikliği veya yetersizliği, etkinlik alanlarının yeterli olmayışı, güvenlik kaygısı, dini faktörler ve sosyal dışlanma ile toplumsal cinsiyet tabanlı faktörler şeklinde ifade edilmiştir. Destekleyici unsurlara bakıldığında daha çok iç motivasyona dayalı olduğu gözlemlenmektedir. Bu bölüme dair elde edilen veriler sağlıklı yaşam, kilo vermek, kendine zaman ayırmak, fit olmak, kişisel gelişimini desteklemek, aile ve arkadaşlarla bir araya gelmek, yalnız kalmamak ve sosyalleşmek şeklinde sıralanabilir. Katılmak istenilen aktiviteler ise temel ihtiyaçları olan Türkçe kursunun başı çekmesiyle beraber çeşitli spor kurslarından, kişisel gelişim kurslarına, sanatsal aktivitelere kadar oldukça geniş bir yelpazededir.

Elde edilen veriler doğrultusunda katılımcı kadınların bir güçlenme talebi olduğu iddia edilebilir. Zira katıldıkları ve katılmak istedikleri sosyal aktiviteler aracılığıyla kendi hayatları üzerinde kontrol sahibi olmak istedikleri sonucunu elde edebiliriz. Talep edilen aktivitelerde, aktivitenin kendisinin yanı sıra sonrasında buna yönelik bir iş bulabilir miyim algısı ve isteği

güçlenme talebinin en belirgin göstergesidir. Bu talep de, daha çok patriarkal yapının çöktüğü ya da zayıfladığı, erkeklerin güçsüzleştiği ve geleneksel bağların çözüldüğü durumlarda ortaya çıkar. Bu bağlamda, İzmir gibi görece daha modern olan şehirlere yapılan göç sonrasında, göçmen kadınların diğer şehir ve bölgelere nispeten daha çok farkındalık kazandığını ve kimseye bağımlı olmadan kendi hayatlarına şekil verme algısının daha yüksek olduğunu ifade edebiliriz. Bir başka deyişle, eğer bu çalışma Türkiye'nin başka bir şehrinde yapılmış olsa idi, aynı bulguları elde edemeyebilirdik; şehrin sosyo-kültürel yapısı ve sosyal imkanları, ne kadar geleneksel ya da modern olduğu aktivitelere katılımı önemli bir unsurdur. Kadınların katıldıkları ve katılmak istedikleri aktivitelerin böyle geniş bir yelpazede olması, göç edilen yerin İzmir olması ile alakalı olabilir.

İzmir'deki Suriyeli kadınlar özelinde yaptığımız araştırmanın bulgularından yola çıkarak bazı öneriler sunma sorumluluğu doğmaktadır. Savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınan, hali hazırda burada olan ve ne kadar kalacakları belli olmamakla birlikte bir ömür Türkiye'de kalma ihtimallerini de göz önünde bulundurursak, Suriyeli kadınların topluma entegre olması iki taraf için de önemli ve gereklidir. Katılımcıların eğitim seviyelerinin yüksekliği ve çok çeşitli alanlardaki sosyal aktivite talepleri, kadınların gelecek beklentileri ve sosyal hayata katılımları için oldukça belirleyicidir. Her şeyden önce göçmen kadınların bu çeşitliliği göz önünde bulundurulmalıdır. Önceki bölümlerde bahsettiğimiz, UNHCR'in (2018) yerel katılım stratejisi olarak öne sürdüğü üçlü model (ulusal ve kamusal hizmetlere başvuruları güçlendirmek, yerel hizmet kapasitelerini desteklemek, sosyal uyumu güçlendirmek) Suriyeli kadınların Türkiye'ye uyumu ve buradaki yaşamlarını kolaylaştırmalarına ve geliştirmelerine katkı sağlayabilir; bu bakımdan bu model GİGM tarafından örnek alınabilir. Zira toplumsal yaşama entegre olan kadınlar, daha sağlıklı olacak, iş gücüne katkıda bulunacak, sağlıklı çocuklar yetiştirecektir. Buna göre, öncelikli ve ivedilikli bir şekilde Suriyeli kadınlara Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sistematik ve ücretsiz Türkçe kursları açılmalı ve çocuk bakımı konusunda destek verilmelidir. Yine Halk Eğitim Kursları veya çeşitli derneklerin işbirliği ile kuaförlük, aşçılık, terziçilik gibi ücretsiz kurslar açılabilir, bu kurslarda hem kadınların aktivite yapması sağlanırken hem de iş becerisi kazandırması hedeflenebilir. Ülkeye ve topluma olan güvenlerini ve uyumlarını artırabilmek adına belediyeler veya devletin gerekli kurumlarınca geziler düzenlenebilir. Türkiye'deki yasal durumları ve hakları konusunda bilgilendirmek ve sorun yaşadıkları konuları öğrenerek erken önlem almak için sistematik bir çalışma sayesinde belirli aralıklarla Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nın işbirliği ile bilgilendirme toplantıları yapılabilir.

KAYNAKÇA

AFAD, (2013). *Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları*. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Ankara

AFAD, (2017). *Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması*. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Ankara.

Aker, T., Ayata, B., Özeren, M., Buran, B., & Bay, A. (2002). Zorunlu iç göç: ruhsal ve toplumsal sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3, 97-103.

Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.

Bakioğlu, A., Artar, H. & İzmir, H. (2018). *Ankara'daki suriyelilerin mültecilik deneyimleri göç, gündelik yaşam, geçim deneyimleri ve sosyal dışlanma*. Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları Yayın No: 25.

Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNHCR) (2012). *Global trends 2012*. <https://www.unhcr.org/51bacb0f9.html> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 16 Ekim 2019.

Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNHCR) (2018). *Turkey: engaging at local level and promoting social cohesion*. <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2018/09/10.-UNHCR-Turkey-Engaging-at-the-Local-Level-and-Promoting-Social-Cohe....pdf> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 1 Ekim 2019.

Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNHCR) (2019). *Figures at a glance*. <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 12 Ekim 2019.

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) (2014). *Annual report 2014: a year of renewal*. <https://www.unfpa.org/annual-report-2014> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 2 Kasım 2019.

Birleşmiş Milletler (BM) (2005). *Ülke İçinde Yerinden Olma Konusunda Yol Gösterici İlkeler*. Brookings Enstitüsü Yerinden Olma Projesi (Çev. Altıparmak, K.). Ankara: İmaj. <http://www.brookings.edu/fp/projects/idp/resources/GPTurkish.pdf> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 15 Ekim 2019.

Bloch, A. (2000). Refugee settlement in Britain: The impact of policy on participation. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 26(1), 75-88. doi: 10.1080/136918300115651

Bruner, S. (2014). *Sexual violence in the Syrian civil war is likely a state strategy*. Yale Academic Commons. <http://campuspress.yale.edu/elisabethwood/files/2014/02/Brunner->

Sexual-Violence-in-Syria-is-Likely-a-State-Strategy-feb-8-20141.pdf adresinden elde edildi.
Erişim Tarihi:25 Mayıs.2019.

Bulgu, N., Arıtan, C. K., & Aşçı, F.H. (2007). Gündelik yaşam, kadın ve fiziksel aktivite. *Hacettepe J. of Sport Sciences*, 18(4), 167-181.

Buz, S. (2007). Göçte kadınlar: feminist yaklaşım çerçevesinde bir çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet* 18(2), 37-50.

Cankurtaran, Ö., & Albayrak, H. (2019). *Suriye'den Türkiye'ye kadın olmak*. Ankara: Merdiven Yayın.

Coşkun, E. (2016). Türkiye'nin göç rejiminde toplumsal cinsiyet faktörü: Ugandalı göçmen kadınlar örneği. *Fe Dergi*, 8(1), 91-104.

Cüceloğlu, D. (1993). *İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çelik, K. (2018). *Kültürlerarası duyarlılık ve birlikte yaşam. "kadın ve kız çocukları için güvenli alanlar ve kadın sağlığı danışma merkezleri oluşturmak suretiyle Suriyeli ve diğer göçmen kadınların üreme sağlığı ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet hizmetlerine erişimlerini güçlendirme projesi", odak grup toplantılarına ilişkin değerlendirme raporu*. Ankara: TED Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü.

Çubukçu, S. U. (2013). Küreselleşme, göç ve kadın üzerine. *Kadın Araştırmaları Dergisi* 12(1), 227-233

Doğrusöz, M. (2012). *Feminist kuram ve yöntem*. <http://mahandogruso.net/feminis-kuram-ve-yontem/> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 13 Haziran 2019.

Faist, T. (2003). *Uluslararası göç ve ulusaşırı toplumsal alanlar*. (Çev. Gündoğan, A.). İstanbul: Bağlam Yayınları.

Freedman, J. (2016). Sexual and gender-based violence against refugee women: a hidden aspect of the refugee "crisis". *Reproductive Health Matters*, 24, 18-26.

Güler, Ç. (2013). *Çevrenin penceresinden*. <http://hasuder.org.tr/hsg/?p=1127> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 21 Haziran 2019.

Güngör, S. (2016). *Savaş ve kadın*. <http://www.tipdunyasi.dr.tr/2016/11/savas-ve-kadin/> adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 12 Temmuz.2019.

Harding, S. (1996). Feminist yöntem diye bir şey var mı? In S. Çakır & N. Akgökçe (Eds.), *Farklı feminizmler açısından: kadın araştırmalarında yöntem* (pp. 34-47). (Çev. Ayman, Z.). İstanbul: Sel.

Holt, R., & Sandberg, J. (2013). Fenomenoloji ve örgüt teorisi. In H. Tsoukas, & R. Chia (Eds.), *Örgüt Sosyolojisi Araştırmaları-Felsefe ve Örgüt Teorisi* 32 (pp. 215-251) (Çev.

Anıl, İ). Ankara: Nobel.

Karayel, A.H.K. (Şubat 2019). Kadına yönelik şiddet, *Araştırma 93, İNSAMER*.

Karayel, A.H.K., Sınmaz, K., & Bakır, Z.Z. (Şubat 2019). Suriye zindanlarındaki tutsak kadınlar, *İNSAMER*.

Kaygalak, S. (2009). *Kentin mültecileri: neoliberalizm koşullarında zorunlu göç ve kentleşme*. Ankara: Dipnot.

Kömürcü Y, Özsoy R, & Çobanoğlu, A. (2011). Kadın sığınmacılar: uluslar arası göçün sessiz tanıkları. In E Esen, & Z Yazıcı (Eds.), *Onlar bizim hemşehrimiz: uluslar arası göç ve hizmetlerin kültürlerarası açılımı* (pp. 111-128). Ankara: Siyasal Kitapevi.

Martin, W.H., & Mason, S. (2004). Leisure in an Islamic context, *World Leisure Journal*, 46(1), 4-13. doi:10.1080/04419057.2004.9674343

Öksüz, M. (2018). "Buralarda yabancı yok": hemşehri derneklerinin kentleşme üzerine etkisi, Ankara'daki Oflular örneği. *Türk Coğrafya Dergisi* (70), 87-98. doi:19.17211/tcd.369212.

Özdemir, Ö. (2015). Savaş ve çatışmalarda şiddetin kurbanı kadınlar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(39), 310-318.

Öztaş, E. (2010). Unutulan bir göç ve yurttaşlık deneyimi: ilk kuşak göçmen kadınlar ve Hollanda Türkiyeli Kadınlar Birliği. *Fe Dergi*, 2(2), 31-49.

Pala, A. (2013). *Zorunlu göç ve kadın deneyimi: Diyarbakır örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi: Ankara.

Polkinghorne, D.E. (1989). Phenomenological research methods. In R.S. Valle and S. Halling (Eds.), *Existential-phenomenological perspectives in psychology: Exploring the breadth of human experience* (pp. 41-60). New York: Plenum Press.

Punch, K. (2014), *Sosyal araştırmalara giriş nicel ve nitel yaklaşımlar*. (Çev. Bayrak, D., & Arslan, H. B.). Ankara: Siyasal Kitapevi.

Rubiano-Matulevich, E., & Beegle, K. (2018). *Women and migration: exploring the data*. <https://blogs.worldbank.org/opendata/women-and-migration-exploring-data> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 5 Ekim 2019.

Rublee, C. B., & Shaw, S. M. (1991). Constraints on the leisure and community participation of immigrant women: implications for social integration. *Loisir et Société / Society and Leisure*, 14(1), 133-150. doi: 10.1080/07053436.1991.10715376

Sağır, Z. (2018). *Suriyeli kadın mültecilerde kültürel uyum, ruh sağlığı ve din* (Yayımlanmış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Sarıgöl, P. (2013). *Kesişimsellik teorisi bağlamında kadın deneyimleri: Almanya'daki*

Türkiyeli göçmen kadınlar. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Schwandt, T.A. (2000). Three epistemological stances for qualitative inquiry: Interpretivism, hermenutics, and social construction. In N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 189-213). Thousand Oaks, CA: Sage.

Shaw, S.M. (1994). Gender, leisure, and constraint: towards a framework for the analysis of women's leisure. *Journal of Leisure Research*, 26(1), 8-22. doi: 10.1080/00222216.1994.11969941

Stack, J.C.A., & Iwasaki, Y. (2009). The role of leisure in adaptation processes among Afghan refugees who have immigrated to Winnipeg, Canada. *Leisure Studies*, 28, 239-259.

Stodolska, M., & Livengood, J.S. (2006). The influence of religion on the leisure behavior of immigrant muslims in the United States, *Journal of Leisure Research*, 38(3),293-320. doi:10.1080/00222216.2006.11950080

Suriye İnsan Hakları Ağı (SNHR) (2019). *Brief report: on international women's day ... continuous nullification of women's fundamental rights in Syria.* <http://sn4hr.org/blog/2019/03/08/53415/> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 9 Temmuz 2019.

Tanık, F.A. (2018). Mültecilerin sağlık hizmetlerine erişimi. *Toplum ve Hekim*, 33(4), 268-276.

Toros, A. (2008). *Sorunlu bölgelerde göç.* Ankara: Global Strateji Enstitüsü.

Tuzcu, A., & Bademli, K. (2014). Göçün psikososyal boyutu [Psychosocial aspects of migration]. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(1), 56-66.

Türk Dil Kurumu (TDK) (2019). Sosyokültürel. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=sosyokulturel> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 24 Ekim 2019.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) (2015). *Türkiye ve göç. Göç Politika ve Projeleri Dairesi Başkanlığı.* Ankara. http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 20 Nisan 2019.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) (2017). *2016 Türkiye göç raporu.* Göç Politika ve Projeleri Dairesi Başkanlığı. Ankara. http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2019.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) (2019). *Geçici koruma*. Göç Politika ve Projeleri Dairesi Başkanlığı. Ankara. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 13 Ekim 2019.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) (2018). *Dünya göç raporu (World Migration Report)* 2018. https://www.iom.int/sites/default/files/country/docs/china/r5_world_migration_report_2018_en.pdf adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 2 Kasım 2019.

UN General Assembly (Human Right Council) (2015). *Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic, A/HRC/28/69*. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G15/019/37/PDF/G1501937.pdf?OpenElement> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 16 Ekim 2019.

UN General Assembly (Human Rights Council) (2016). *Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic, A/HRC/33/55*. <https://www.refworld.org/docid/57d015fd4.html> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 16 Ekim 2019.

Yalazan, E. (20 Kasım 2016). *Savaşın 'kadın' yüzü ve Aleksiyeviç*. <http://t24.com.tr/yazarlar/esra-yalazan/savasin-kadin-yuzu-ve-aleksiyevic,15945> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 20 Haziran 2019.

Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayınları.

Yaman, M. (2018). Suriyeli kadın "mültecilerin" emek ve istihdam koşulları. *Toplum ve Hekim*, 33(4), 306-313.

Zaatari, Z. (2014). *Unpacking gender: the humanitarian response to the Syrian refugee crisis in Jordan*. (Ed.) Quick, D. Geneva: Women's Refugee Commission.

EKLER

Ek A: Ege Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Yayın Etiği Kurulu İzni

Ek B: T.C. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü İzni

Ek A: Ege Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Yayın Etiği Kurulu İzni

**EGE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ**

YÜRÜTÜCÜNÜN ADI SOYADI / KURUMU	Prof. Dr. Meltem ÇİÇEKLİOĞLU / Tıp Fakültesi
DANIŞMANIN ADI SOYADI / KURUMU	-
DİĞER ARAŞTIRMACILAR	Figen TARAKÇIOĞLU / Sosyal Bilimler Enstitüsü
ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	☒ Yüksek Lisans Tezi ☐ Doktora Tezi ☐ Özgün Araştırma
ARAŞTIRMANIN BAŞLIĞI	Suriyeli Mülteci Kadınların Sosyal Aktivitelere Katılımı: İzmir Örneği (The Participation of Syrian Refugee Women in Social Activities: The Case of İzmir)
BİLİRKİŞİ GÖRÜŞÜ	Yok
KARARIN ALINDIĞI TOPLANTI TARİHİ	28.02.2019
TOPLANTI / KARAR SAYISI	02 / 07
	PROTOKOL NO: 160
KARAR	Araştırma OYBİRLİĞİ ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Mehmet ERSAN
Kurul Başkanı

Prof. Dr. Hülya YILMAZ
Kurul Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Faruk YÜZEL
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Metin EKİCİ
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Mustafa MUTLUER
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Mustafa Murat İNCEOĞLU
Kurul Üyesi

Ek B: T.C. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü İzni

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İzmir İl Göç İdaresi Müdürlüğü

Sayı : 86830649-000-E.13971
Konu : İzin Talebi

06/03/2019

Sy. Figen TARAKÇIOĞLU

- İlgi : a) 11.02.2019 tarihli ve 20297 sayılı yazınız.
b) Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 05.03.2019 tarihli ve 62103649-730.06.02/13511 sayılı yazısı.

İlgi (a) sayılı yazıda, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalında yüksek lisans yaptığınızı ve tez danışmanı Prof. Dr. Meltem ÇİÇEKLİOĞLU'nun sorumlu danışman olduğu "*Suriyeli Mülteci Kadınların Sosyal Aktivitelere Katılımı*" isimli tez çalışması için İzmir'de yaşayan 15-45 yaş aralığındaki 20-25 Suriyeli kadın ile yabancı nüfusun yoğun olduğu Konak ilçesinin Basmane, Eşrefpaşa ve Kadifekale semtlerinde görüşme yapmak istediğinizi belirterek, gerekli izin verilmesi talep edilmiştir.

Bu kapsamda ilgi (b) sayılı yazı ile; görüşme soruları incelenmiş olup; 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 94 üncü maddesi ile 2014/6883 karar sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği 51 inci maddesinde belirtilen *gizlilik ilkelerine gerekli hassasiyetin gösterilmesi, kişisel bilgilerin talep edilmemesi, din, mezhep, etnik gruba mensubiyet, siyasi görüş gibi hassas bilgilerin istenmemesi, çalışmalar esnasında ses/video kaydı alınmaması* doğrultusunda, çalışma uygun değerlendirilmiştir.

Bilgilerinize sunulur.

Fatih DAMATLAR

Vali a.

Vali Yardımcısı

bu evrakın 5070 sayılı Kanunla
Göç İdaresi E-İMZA ile imzalandığı
Tarih: 06/03/2019

*Bu belge elektronik imzalıdır. imzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (Fpj8VG-fsrFMZ-N15GM5-V1oVIM-zh1FrzbQ) kodunu yazınız.

855 Sok. No:40/ A Kemaraltı - Konak/ İzmir
Telefon No: (232)402 44 62 Faks No: (232)484 32 70
e-Posta: izmir@goc.gov.tr İnternet Adresi: <https://www.izmir.gov.tr/>

Bilgi için: Ferhat DALKILIÇ
İl Göç Uzman Yardımcısı
Telefon No:

2015-2016	Pasadena Dil Merkezi (Türkçe Öğretmeni)	LOS ANGELES/ABD
2010-2015	M.E.B (İngilizce Öğretmeni)	ERZURUM-KIRŞEHİR-İZMİR
2010	Englishprime (İngilizce Öğretmeni)	İZMİR/TÜRKİYE

SERTİFİKA, SEMİNER ve KONFERANSLAR

- **21st Century Skills Today's Thinker, Tomorrow's Achiever 2017,İZMİR**
- **Integrating Newly Arrived Migrant Students in Schools Certificate Program 2016, BRÜKSEL**
- **Pronunciation and Presentation For Non-Native Speakers Certificate Program / UCLA 2016,LOS ANGELES**
- **With Different Eyes Conference / UCLA 2015,LOS ANGELES**
- **The Macmillan Education Online Conference 2015 2015,LOS ANGELES**
- **TESOL/TESL/TEFL Certificate Program(Oxford Seminars)2015,LOS ANGELES**
- **Liberating the Learner Conference (İTK) 2014, İZMİR**
- **Hazırlayıcı Eğitim Semineri (MEB) 2011, KIRŞEHİR**
- **Mesleki Eğitim I Semineri (MEB) 2011, ERZURUM**
- **English As an International Language Conference 2009, İZMİR**
- **ICAC Uluslararası Pamuk Fuarı (Çevirmen olarak) 2007, İZMİR**